

RODINA

GRUDA

VSEBINA

Ob letošnjem 29. novembru (odlomki iz govora podpredsednika Zvezne vlade Edvarda Kardelja na zborovanju v Mariboru)

Sto štiri kilometre nove avtomobilske ceste letošnje darilo jugoslovanske mladine

Vseh mrtvih dan

Vida Taufer:

Astre (pesem)

Peter Levec:

Zareči pepel (pesem)

Dom Angele Ocepkeve že dobiva konkretne oblike

Izseljenski teden leta 1960

Tilka Blaha:

Mnogim delavcem, ki v otroških letih niso mogli študirati, se je zdaj izpolnila njihova želja

Prof. S. Letinič:

Ko bo pomlad, bo Rozmanov oče stoletnik

I. S.:

Ljubljana raste

Franc Anderluh, Holandija:

Otroci padlih borcev so letovali pri naših rojaki v Holandiji

Cv. A. K.:

Ob tridesetletnici mesečnika »Zarjec«

Slovenski lutkarski umetnik Podreka umrl

Po domači deželi

Cv. A. K.:

Proslava »Narodnega dneva SNPJ« v Girardu

Domovina na tujih tleh

(Avstralija, Urugvaj, ZDA, Francija)

Rojaki nam pišejo

Miško Kranjec:

Grlice (nadaljevanje)

Mladi rod

Vrečica slovenske zemlje

Fotografija na naslovni strani:

Prof. Slavko Pengov: Jugoslovanke (po freski v avli nove ljudske skupščine — foto Janez Kališnik)

Rojaki!

Nabavite si skladbe slovenskih skladateljev

- FAKIN-POTOCNIK:** Jugoslovanske narodne pesmi in plesi za klavirsko harmoniko, I. in II. zvezek à 160 din
- STANKO PREK:** Sola za kitaro, I. zvezek 350 din
- MATIJA BRAVNIČAR:** Dueti, narodne za dve violini, I. in II. zvezek . . . à 190 din
- EMIL ULAGA:** 13 otroških za klavir, glasbena slikanica 240 din
- ALBIN FAKIN:** Mladim umetnikom, izbor lahkkih skladb za harmoniko . . 170 din
- BLAŽ ARNIČ:** Ples čarovnic (simfonične slike) 470 din
- MARJAN KOZINA:** Ilova gora 350 din
- MATIJA BRAVNIČAR:** Kralj Matjaž (simfonična predigra) 226 din

Zahtevajte prospekte in cenike

Vse vaše želje takoj izvršuje

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

LJUBLJANA, TITOVA 25, JUGOSLAVIJA

Izseljenci! Ako nameravate poslati svojim v domovini kakršnekoli darove, se obrnite s polnim zaupanjem na najstarejšo tržaško tvrdko, verzirano v tem delu:

Domeniko Kuzulič

TRIESTE (ITALIA) POB 1352

preko katere lahko nabavite po najsolidnejših cenah: hrano, kolonialno blago, radijske in televizijske sprejemnike, motorna vozila, kmetijske stroje in orodje, katero je oproščeno carine, gospodinske aparate, blago za obleke itd.

Zahtevajte prospekte - Odgovarjamo na vsako vprašanje

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 4 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov ne vračamo. — Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/3-155

Rodna

gruda

Ilustrirana revija Slovenske izseljenske matice v Ljubljani

ST. 11

NOVEMBER 1959

LETO VI.

Ob letošnjem 29. novembru

ter 40. obletnici KPJ in SKOJ
lahko s ponosom pogledamo na pot,
ki smo jo prehodili

Štiriindvajsetega oktobra je bilo v okviru praznovanja 40. obletnice ZKJ in SKOJ v Mariboru veliko zborovanje, katerega se je udeležilo 70.000 ljudi, na katerem je govoril podpredsednik Zvezne vlade Edvard Kardelj, ki je med drugim dejal:

»Stare, gospodarsko zaostale in vsestransko siromašne Jugoslavije, v kateri so dobro živeli samo domači in tuji izkoriščevalci in paraziti, ni več. Današnja Jugoslavija je kot celota gospodarsko znatno razvitejša in z večjim narodnim dohodkom po prebivalcu kot pa je bila predvojna Slovenija, ki je bila najrazvitejši del tedanje Jugoslavije.

Naj s tem v zvezi navedem le to, da je skupni nacionalni dohodek v Jugoslaviji 1958. leta bil za 93 % višji od nacionalnega dohodka 1939. leta in bo letos — sodeč po dosedanjih rezultatih in predvidevanjih — presegel 100 %, t. j. bo več kakor dvakrat večji, kot pa je bil v stari Jugoslaviji. Pri tem bo industrijska proizvodnja letos štirikrat večja, kot je bila 1939. leta, medtem ko smo v kmetijstvu letos presegli za preko 50 % predvojno desetletno povprečje. Naše gospodarstvo je začelo dajati izredno ugodne rezultate, take, ki so uvrstili Jugoslavijo v deželo z najhitrejšim gospodar-

skim razvojem na svetu. V zadnjih 4 letih (1955 do 1958) je namreč naša industrijska proizvodnja porasla za 66 %. Če pa prištejemo še rezultate, ki jih bomo predvidoma letos dosegli, se ta procent dvigne na 86. V istem času (1955-58) — se pravi, brez letošnjih števil — je nacionalni dohodek porasel za 39 %. Letošnji uspehi seveda tudi ta procent znatno povišujejo.

Tudi na področju kmetijstva smo začeli žeti takšne ekonomske rezultate, ki so v nekaterem oziru edinstveni v svetu. Letošnja kmetijska proizvodnja znaša 54 % več od povprečja za 1951-55. In ne samo to, danes — hitreje kot pa smo sami pričakovali — stojimo na pragu likvidacije zunanega plačilnega deficita.

V okviru nove Jugoslavije je tudi slovenski narod — skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi — ostvaril svojo neodvisnost in enakopravnost — prvič po mnogih stoletjih odvisnosti in tlačanstva tujim gospodarjem. Danes je slovensko ljudstvo

svoj gospodar na svoji zemlji. V tem kratkem času po osvoboditvi je dosegla Slovenija v gospodarskem razvoju napredek, ki jo skoraj izravnava s celo vrsto najrazvitejših evropskih dežel.

Kljub težavam, s katerimi se še borimo in kljub dejstvu, da nas ovirajo še mnogi ostanki starega in zastarelega, se pred nami odpira perspektiva stalnega napredka in pobiljševanja življenjskih pogojev. Današnja Jugoslavija je dežela ljudskega samoupravljanja, socialistične demokracije in nacionalne enakopravnosti, dežela, ki z avtoriteto svojih uspehov pri socialistični graditvi in svoje politike neodvisnosti, privrženosti miru in prijateljskega sodelovanja z vsemi miroljubnimi narodi uživa ugled po vsem svetu. Lahko smo ponosni na delež, ki ga sodobna Jugoslavija daje v borbi za napredek človeštva in za mir med narodi.◀

Slika z naše naslovne strani. Jugoslovanke v narodnih nošah. Vsaka posamezna predstavlja svojo republiko, od leve proti desni so: Bosanka, Hrvatica, Slovenka, Srbkinja, Črnogorka in Makedonka. Prizor je s freske akad. slikarja profesorja Slavka Pengova v aoli nove ljudske skupščine

(foto: J. Kališnik)

Sto štiri kilometre nove avtomobilske ceste

letošnje darilo jugoslovanske mladine

Letos je naša mladina gradila avtomobilsko cesto »Bratstva in enotnosti« na odseku Paričin—Niš, to je v Srbiji in Makedoniji. Vse od zgodnje pomladi je tod odmevala pesem mladinskih brigad. Menjavali so se srednješolci, študentje, pa delavska in kmečka mladina iz vseh krajev naše

dežele. Rasli so kupi nakopane zemlje. Pokal je dinamit in nastali so novi predori, zrasli so novi mostovi, nadvozi in beli asfaltni trak nove ceste, ki bo povezal različna področja naše dežele, se je daljšal in daljšal...

V nedeljo, 11. oktobra ob obletnici vstaje makedonskega ljudstva, je bil izročen prometu prvi del letos dograjene ceste, še pred rojstnim dnevom Jugoslavije — 29. novembrom pa je jugoslovanska mladina dala našim narodom sto štiri kilometre nove avtomobilske ceste in s tem častno izpolnila svoje letošnje delovne naloge. Pri tem ima tudi slovenska mladina lep delež. Štiri tisoč sedem sto mladincev in mladink iz Slovenije, vključenih v 46 delovnih brigad, je delalo pri gradnji avtomobilske ceste »Bratstva in enotnosti« in so dosegli lepe uspehe ter številne pohvale.

Tudi pri številnih drugih pomembnejših gradnjah je mladina sodelovala. V Sloveniji je uspešno pomagala pri gradnji avtomobilske ceste čez Trojane, pri gradnji kočevskega vodovoda, melioracijskih delih na Vrhniki, urejanju nove šole v Šiški, opekarne v Šentvidu, gradnji gozdne šole v Bohinju, urejanju cest v celjskem okraju in športnega stadiona v Novem mestu. 6200 mladih graditeljev iz Slovenije je letos sodelovalo pri izgradnji domovine.

Ob obletnici vstaje makedonskega naroda 11. oktobra je bil izročen prometu prvi del letos dograjene avtomobilske ceste »Bratstva in enotnosti«. Na sliki mladinske delovne brigade zbrane na tem pomembnem slaoju

Peter Levec

Žareči pepel

(Na Menini, 1951)

Vida Taufer

Astre

Na grobovih so mi astre zadišale
po snu in miru in pozabe sreči,
po trpkem brinju in mrliški sveči,
ki so jo roke žalostne prižgale.

Prinesel mrtvim živih sem pozdrave,
da bi za kratek hip spet oživeli
in videli nov čas, ki niso smeli
stopiti vanj ob dnevih naše slave.

Spet v srcih se življenje novo drami
in cvet, ki je pogнал med dvoje dni,
v jesenskem vetru me opojno mami

in je ko nada, ki se v kri pretaka,
da bodo naši rajni mir našli
in da vse žive nova doba čaka.

Prav tu bilo je naše taborišče,
a komaj še poznam ta gosti les.
Okoli zaman poseko znano išče —
preraslo jo je drevje čez in čez.

Mrzli in blede kopasti so kamni,
kjer dvajset borcev je prelilo kri,
Sanjavo tod cvetejo zdaj ciklamni,
rdečijo jagode se med čermi.

Po tleh ožgana bruna in iveri
prhne kot davnosti edina sled.
Spomin odpira svoje sanjske dveri
in skozi je sij luč minulih let.

Ob ognju tabornem spet vidim zbrane
junake krepkih src in zlatih rok.
Glase se pesmi, ogenj vzplapolava,
srebrno sneg iskri se naokrog...

— — — — —
Zamaknjen gledam zoglenele veje,
ki jih prerašča trnje in plevel.
Že davno, glej, je mrtev ta pepel,
a vendar še me s čudnim ognjem greje!

O, mrtvi ogenj, grej, ne nehaj greti,
čez vse svoj čudodelni čar razlij!
Preženi sence, srca nam presveti,
da večno v njih bo tlel tvoj sveti sij!

Vseh mrtvih dan

Zasuli smo s cvetjem in zelenjem grobove našemu srcu dragih pokojnikov, ki jih ni več med nami. Ljubeče roke so okrasile samotne grobove partizanskih borcev, talcev in drugih žrtev fašizma, raztresenih po vsej slovenski zemlji. Misli so nam uhajale v kraje, kjer je okupator organiziral taborišča smrti Matthausen, Dachau, Ravensbrück... in drugih. Koliko slovenskih ljudi je moralo umreti tudi v teh taboriščih, da bi mladi rod na svoji zemlji mogel živeti v miru in svobodi. So zagorele luči tudi na njihovih grobovih v daljni tuji zemlji? Z ljubeznivostjo smo se spominjali izseljenjskih grobov, raztresenih po vseh kontinentih sveta. Hudo nam je bilo ob misli, da se mnogim rojakom pred smrtjo ni uresničila vroča želja, da bi še enkrat videli svojo ljubljeno domačo zemljo.

Dragi bratje in sestre! Naj vam bo lahka zemlja, kjer koli spite svoj večni sen!

že dobiva
konkretne
oblike

Družinska ustanova Angele Ocepkeve, ki jo bodo v obliki paviljonov zgradili v Mostah v Ljubljani, dobiva že konkretne oblike. Na zadnji seji upravnega odbora Sklada Angele Ocepkeve so ob sodelovanju pedagogov in strokovnjakov s področja izvenšolske vzgoje otrok in mladine razpravljali o ureditvi in razporeditvi prostorov v tej ustanovi, ki naj bi poleg igrišča, igralnic, sob za šolarje, kuhinje, garderobe itd. imela tudi delavnice za tehnične krožke ter osrednjo dvorano, v kateri se bodo otroci v slabem vremenu telesno razgibali ter imeli v njej kinematografske in druge predstave. Dom Angele Ocepkeve bo prvenstveno namenjen otrokom zaposlenih staršev, hkrati pa bo sprejemal otroke tudi v občasno varstvo, to je za dan ali dva, ko ima mati kakšno nujno delo.

Upravni odbor Sklada Angele Ocepkeve je s svojimi pripravami tako daleč, da bo že v letošnjem tednu otroka razpisal natečaj za idejni osnutek za Dom Angele Ocepkeve, hkrati pa bo v tem tednu pospešil tudi akcijo za zbiranje denarnih sredstev, ki so potrebni za zgraditev te ustanove. Doslej so zanjo prispevali denarna sredstva razne družbene in politične organizacije, številni občinski in terenski odbori, stanovaljske skupnosti in razne ustanove, med njimi n. pr. Okrajno sodišče, ki je del odškodnine zaradi poškodbe v neki pravdi nakazalo za Dom Angele Ocepkeve. Tem se pridružujejo kolektivni, ki so denar, zbran za vence umrlih tovaršev, namenili za novo otroško ustanovo, ter razni posamezniki. Med posamezniki je dragocena ponudba, ki jo je upravnemu odboru Sklada Angele Ocepkeve poslal inženir Evgen Verč in ki se v njej obvezuje, da bo brezplačno izdelal vse načrte za električne inštalacije v projektiranem domu.

Prav posebno pa je upravni odbor Sklada Angele Ocepkeve razveselil prispevek, ki so ga za bodočo ustanovo z izrazi globokega sožalja ob smrti predsednice ZŽD Slovenije, pokojne tovarišice Angel Ocepkeve, poslale članice Progressivnih Slovenk Amerike in s tem znova dokazale, kako zelo se čutijo povezane s svojo staro domovino. Za izraze sožalja in za prispevke se upravni odbor na tem mestu zahvaljuje rojakinjam v Ameriki: Josie Zakrajšek, Josephini Tratnik, Tončkji Urbanc, Lojzki Muha, Josephini Petrič in Frančiški Vider, kakor tudi vsem drugim darovalcem. (Naša žena — sept. 1959.)

Septembra smo v Sentvidu nad Ljubljano pokopali zavedno rojakinjo — povratnico iz Belgije Marijo Leban — rojeno Janc. Bila je doma iz Tolmina, kakor tudi njen mož Ivan. Kot mnogo zavednih slovenskih družin so bili tudi Lebanovi preganjani od italijanskih fašistov in končno tudi izgnani iz Italije. V Liege v Belgiji so živeli od l. 1929 do 1947, ko sta se zakonca Lebanova končno vrnila v svobodno Jugoslavijo. V napredni misli sta vzgojila dva sinova, od katerih je eden dosegel čin majorja v Jugoslovanski armadi. — Slava zavedni slovenski materi — njenim domačim pa naše globoko in iskreno sožalje!

Izseljenski teden leta 1960

Prihodnje leto bo Izseljenski teden, ki ga vsako leto prirejajo izseljenske matice, v času od 3. do 10. julija. Med drugimi prireditvami bodo izseljenske matice v tem času organizirale izlet po Jugoslaviji. Končni cilj bo v Beogradu, kjer bodo glavne prireditve tega tedna in kjer se bodo zbrali rojaki-izletniki iz vseh republik.

Slovenska izseljenska matica bo izlet organizirala takole:

Otvoritev Izseljenskega tedna bo 4. julija z našim tradicionalnim piknikom, ko bomo proslavili Dan boreca in Dan ameriške neodvisnosti in to spet v Polhovem Gradcu, kjer so bili rojaki letos tako zadovoljni. Rojaki, ki se bodo prijavili za izlet po Jugoslaviji, bodo imeli kosilo na pikniku, večerjo in prenočišče pa v Ljubljani. Naslednji dan 5. julija ob 9. uri skupen zajtrk na Ljubljanskem gradu, od koder bodo avtobusi odpeljali izletnike proti Opatiji. Tam bo kosilo, nato se pa bodo popoldne izletniki z ladjo odpeljali v Dubrovnik, kamor bodo prispeli popoldne 6. julija. Tam bodo večerjali in prenočili, naslednji dan pa si ogledali zgodovinske zanimivosti tega našega starodavnega prelepega obmorskega mesta. 8. julija bodo po kosilu z avtobusi odpotovali v Mostar in Sarajevo, ki si ga bodo ogledali ter tam večerjali in prenočili. Naslednje jutro bodo z avionom odpotovali v Beograd, kjer se bodo udeležili glavnih prireditev. 11. julija pa bodo odpotovali z avionom v Zagreb, kjer bodo predsedli na avtobuse, si ogledali mesto, nato pa se po avtomobilski cesti vračali proti Ljubljani. Med potjo se bodo ustavili v prijaznih Šmarjeških Toplicah, kjer bo kosilo, zvečer pa bodo z večerjo v Ljubljani zaključili izlet. V Ljubljani bodo tudi prenočili.

Ceno izleta bomo sporočili prihodnjč.

Mnogim delavcem, ki v otroških letih niso mogli študirati, se je zdaj izpolnila njihova želja

Hiter industrijski in gospodarski razvoj naše dežele zahteva vedno več sposobnih delavcev in strokovnjakov. Od strokovne in delovne sposobnosti delavcev je namreč odvisna večja produktivnost in tudi višja življenjska raven delovnih ljudi. V naših pogojih delavskega in družbenega upravljanja pa postaja skrb za višjo splošno, strokovno in družbeno-ekonomsko izobrazbo delavcev tudi neločljivi del naših prizadevanj za to, da postane delavec resnični gospodar in upravljalec tega, kar s svojim delom ustvarja. Zato je povsem naravno, da vzporedno z razvijanjem rednih šol za mladino enakovredno razvijamo tudi posebne šole in ustanove za izobraževanje odraslih, predvsem delavcev. V tej smeri smo posebno v zadnjih dveh letih v Sloveniji razvili zelo široko in pestro dejavnost. V tem času je izšlo tudi več zakonskih predpisov, ki pravno urejajo šolanje delavcev na vseh vrstah in stopnjah šol. Zlasti velja tu omeniti splošni zakon o šolstvu, ki vsem vrstam šol narekuje, da mimo rednega šolanja mladine skrbe tudi za izobraževanje odraslih. Letos je Zvezni izvršni svet sprejel tudi uredbo, ki dovoljuje, da se na vse fakultete in visoke šole lahko vpišejo tudi tisti državljani, ki nimajo formalne šolske predizobrazbe, a so vsaj štiri leta uspešno delali v proizvodnji oziroma javnih službah. To omogoča mnogim delovnim ljudem, da tudi potem,

ko so se že zaposlili, nadalje študirajo in si pridobivajo višjo strokovno izobrazbo.

Med našimi delavci je zanimanje za vsestransko izobraževanje izredno veliko. Mnogim delavcem, ki v mladosti zaradi različnih vzrokov niso mogli študirati, se je sedaj izpolnila njihova želja in ni jim žal truda in časa, ki ga po rednem delu prebijejo v šolskih učilnicah, predavalnicah in učnih delavnicah. Na posebne oddelke za odrasle, ki smo jih letos odprli pri osemletkah v vseh večjih industrijskih krajih, nadalje pri vseh rednih ekonomskih srednjih šolah, tehničnih srednjih šolah, kmetijskih srednjih šolah in na Višjo komercialno šolo, ki so jo letos ustanovili v Mariboru, se je vpisalo tako veliko število odraslih državljanov, da šole niso mogle sprejeti vseh prijavitelcev. Predvidevamo, da se bo letos več tisoč zaposlenih delavcev in uslužbencev šolalo na posebnih oddelkih za odrasle pri raznih rednih splošnih in strokovnih šolah in si tako pridobilo znanje in spričevala rednih šol.

Na razpis za študij na univerzi se je letos javilo preko 400 delavcev in uslužbencev brez formalne šolske predizobrazbe. Od teh je sprejemne izpite opravilo 139 delavcev in uslužbencev, ki so se že vpisali kot redni oziroma izredni slušatelji.

Na ta način bomo v kratkem času v naši industriji dobili mnogo srednje in visoko izobraženega

Zima prihaja

kadra iz vrst mladih, ukaželjnih in nadarjenih delavcev z mnogimi življenjskimi in praktičnimi izkušnjami.

Vzporedno s šolanjem delavcev iz prakse za pridobivanje boljše in višje splošne in strokovne izobrazbe pa vse naše politične organizacije skrbijo tudi za večjo politično in družbeno-ekonomsko vzgojo in izobrazbo neposrednih proizvajalcev. Razen predavanj, političnih šol in tečajev, ki so jih že doslej prirejale razne politične in prosvetne organizacije, se je v letošnjem letu zelo močno razvila in uveljavila tudi dejavnost na delavskih univerzah. Te postajajo sedaj v Sloveniji samostojne, poklicne ustanove za splošno, družbeno-ekonomsko pa tudi strokovno vzgojo delavcev. V Sloveniji bo že letos ustanovljenih okoli 50 poklicnih delavskih in ljudskih univerz. Ustanavljajo jih okrajni in občinski ljudski odbori, ki bodo preskrbeli tudi potrebna finančna sredstva za njihovo delovanje. Sindikati in druge politične organizacije pa si prizadevajo, da bodo delavske univerze dobile tudi nujno potrebne prostore. Letos so tak delavski dom že odprli v Velenju, v kratkem bo dograjen tudi delavski dom v Zagorju, medtem ko na Jesenicah, v Kranju, Bohinju, Mariboru in še nekaterih drugih krajih že pripravljajo gradbene načrte.

Kljub temu, da so delavske univerze šele pričele delati in da se bore še z mnogimi začetnimi težavami, so izdelale dokaj obsežne programe, ki so jih že začele uresničevati.

Tako so že sedaj pri vseh delavskih univerzah pričele delati večerne politične šole, razni tečaji za člane delavskih svetov, za sindikalne in mladinske voditelje, razen tega pa prirejajo delavske univerze tudi številna predavanja iz gospodarskega in političnega življenja doma in v svetu. Večina delavskih univerz ima v svojem programu tudi pripravljalne tečaje za sprejemne izpite za vpis na univerzo, razne tečaje za pridobivanje strokovnih kvalifikacij, strokovna predavanja iz kmetijstva, šole za starše, razna poljudnoznanstvena in zdravstvena predavanja. Letošnji programi delavskih univerz so tako obsežni in pestri, da bo v njih sleherni delavni človek v mestu in na vasi našel nekaj tega, kar ga zanima in kar mu bo koristilo pri njegovem delu v tovarni oziroma zadrugi ali pri njegovem družbeno političnem udejstvovanju v delavskem svetu, kmetijski zadrugi ter v političnih organizacijah. V raznih poljudnih predavanjih pa bo našel odgovore tudi na mnoga sodobna vprašanja iz gospodarstva, politike, znanosti in kulture.

Še letos se bodo delavske in ljudske univerze združile in povezale v enotno organizacijo: Zvezo delavskih in ljudskih univerz Slovenije, ki bo posredovala izkušnje in pomagala k čim boljšemu in uspešnejšemu razvoju teh izobraževalnih ustanov.

Tilka Blaha

KO BO POMLAD,

bo Rozmanov oče stoletnik

Če greš po poti od Kamnika proti Kamniški Bistrici, se ob vznožju prelepih Kamniških planin ustaviš v Stahovici. Tam je doma Joža Ajdovec, po domače Rozmanov oče. Nenavadna je njegova življenjska pot. Rodil se je 23. marca 1860. To se pravi, da bo prihodnje leto doživel stoto pomlad.

Njegovi starši so prišli z Dolenjskega, tako so mu rojenice začrtale pot drvarja brez posestva. Oče je bil drvar in kar je bil oče, je postal sin. Kot otroka ga je mati mosila s seboj na delo v košu. Ko je nekoč tako spal, je nekdo po nerodnosti stopil nanj in mu polomil nekaj reber. To pa je bilo že davno.

Ko je bila leta 1866 avstrijsko-pruska vojna, je bil za vojaško suktnjo premlad, za poznejše vojne je bil pa prestar, tako ni bil nikoli soldat. Sicer pa pravi, da takrat vojne niso bile hude. Za štirinajst dni so šli fantje v vojsko, potem pa je bilo vojske konec.

V mladosti ga je pot zamikala tudi v tujino. Verjel je govoricam, da v Romuniji holcarji dobro zaslužijo, pa je spoznal, da ni tako in se je kmalu vrnil na domača tla. Štiriinšestdeset

let je drvaril. Vsako spomlad je splavljal les v ledenomrzli Bistrici, toda še danes sploh ne pozna revmatizma.

Prvo svetovno vojno je poslušal s Kamniških planin. Takrat so ga namreč najeli kot lovca. Njegovo bistro oko je bilo dober varuh divjadi. Tako je s planin poslušal bridko pesem topov s soške fronte. Še danes ima tako dobre oči, da vidi šivanko na tleh, iz razdalje dveh metrov.

Čitati ne zna, saj v njegovi mladosti za drvarjevega sina ni bilo šole, kljub temu je nasmejan. Še najbolj pa je bil dobre volje, ko so mu prinesli novo pokojnino. V začetku kar ni verjel. Mislil je, da se iz njega norčujejo. Zdaj pravi, da bi rad živel še sto let. Mi mu to tudi od srca želimo.

Prof. S. Letinič

Lepa je naša bela Ljubljana in ne le Ljubljančani, vsi Slovenci smo nanjo ponosni. Tudi rojaki na tujem, ki so se morda pred dolgimi desetletji le mimogrêde srečali z njo, so zdaj ob ponovnem srečanju navdušeni nad njeno lepoto in današnjim razvojem, da mnogi o njej z zavzetostjo pišejo. In vendar so medtem videli toliko velikih modernih mest in krajev na raznih koncih sveta.

Da, lepo je naše glavno mesto. Toda preden se ustavimo ob njegovi današnji rasti, sezimo prav na kratko v njegovo bogato davno preteklost in spremimo njegov razvoj skozi stoletja.

ZE V KAMENI DOBI...

Ljubljanski narodni in mestni muzej hranita izkopanine, ki dokazujejo, da je bilo na mestu današnje Ljubljane naselje že v zadnjih stoletjih drugega tisočletja pred našim štetjem. V tistem času je bilo tod jezero, ki je segalo od Vrhlike do Krima in od tod do Gradu in Rožnika. Prvi prebivalci, ki so prebivali na bregovih jezera, so živeli v stavbah na koleh.

V prvi bronasti dobi se je Ljubljansko jezero zamočvirilo. Tedaj so tod gospodovali Iliri. Nekako v začetku našega štetja se je na današnjem Gradišču utaborila rimska legija, ki je dala naselju ilirsko ime Emona in ga ogradila z zidom, katerega ostanki so še danes zelo dobro ohranjeni na Mirju.

OKROG L. 1220 JE SLOVENSKA LJUBLJANA (LUBIGANA) DOBILA MESTNE PRAVICE

Nešteto raznih plemen in narodov je hrumelo skozi Emono, v četrtem stoletju jo je upostošil požar, v petem so jo pa razdejali Huni na svojem pohodu v Italijo. V šestem stoletju so se pojavili slovenski rodovi, ki so se naselili na razvalinah nekdanje Emone. Ti rodovi, ki so v družini Slovanov razvili svoj jezik in narodno samobitnost, so bili Slovenci. Uradne listine njihovo naselje prvič omenjajo kot Lubigana leta 1144. Okrog l. 1220 je Lubigana, ki je bila na desnem bregu Ljubljanice v varstvu Gradu, na levem je pa imela pristanišče, dobila svoje mestne pravice. Zaradi ugodne lege je mlado mestece hitro prekosilo svoja tekmeča Kranj in Kamnik.

V srednjem veku je bila Ljubljana tipično fevdalno mestece. Grad, ki verjetno izhaja že iz IX. stoletja, je bil v tisti dobi močno utrjen. V njem so gospodovali mogočni gospodje Spanheimi. Mesto je imelo obzidje, katerega glavni namen je bil zaščita pred turškimi vpadi. Ko ta nevarnost ni več grozila, so obzidje ob koncu XVIII. stoletja podrli. V drugi polovici XIII. stoletja je Ljubljana postala sedež vicedomov in deželnih glavarjev in uživala razne svoboščine. Leta 1461 je dobila škofijski sedež, stolnico, škofijsko palačo in magistrat. Mestni trg je postal nekakšen upravni del mesta. Na Starem trgu so bili naseljeni predvsem trgovci in obrtniki, na Novem trgu pa so domovali plemiči. Tudi Židje

so imeli svoj ghetto in nanje še danes spominja Židovska ulica.

Baročna doba je mesto obogatila z vrsto lepih baročnih stavb, spomenikov in drugih umetnin, ki so bile podlaga za nadaljnji umetnostni razvoj Slovencev. V tem času je imela tudi pomembni kulturni ustanovi: *Academio operosorum* in *Academio philharmonicorum*, ki sta pospeševali znanost in glasbeno umetnost.

V šestnajstem stoletju je dobila Ljubljana prvo slovensko tiskarno. V času francoske okupacije je postala glavno mesto ilirskih provinc. Takrat se je zelo dvignila slovenska narodna zavest in se razvilo slovensko šolstvo. Izhajati je začel tudi prvi slovenski časopis »Ljubljanske novice«. Leta 1821 je bil v Ljubljani kongres evropskih vladarjev, na kar spominjata Kongresni trg in Cesta dveh cesarjev. Vsa Evropa se je tedaj zanimala za Ljubljano.

V dobi narodnega preporoda se je močno razvilo politično in kulturno življenje. Ustanavljali so čitalnice, izhajalo je slovensko časopisje. Narodna zavest se je dvigala.

KO SO PRED STO LETI STEKLE SKOZI LJUBLJANO ZELEZNIŠKE PROGE

je dotok prebivalstva v mesto narasel. Dobilo je tri železniške postaje. Tudi industrija se je nekoliko razvila. Ob Tržaški cesti je zrasla tobačna tovarna, v Šiški pivovarna, ob Ljubljaniči usnjarna, v Karlovškem predmestju livarna. Poleg tega je imelo mesto še predilnico, strojne tovarne poleg številnih manjših obrtnih podjetij. Obenem se je množilo tudi delavstvo, v katerem se je dramila revolucionarna zavest. Delavci so ustanavljali svoja društva in organizirali zborovanja. Leta 1890 so se ob proslavi 1. maja kljub pritisku zbrali na zborovanjih in odločno zahtevali svoje politične pravice in osemurni delavnik.

Aprila 1895 je mesto močno prizadel potres, ki pa je bil po eni strani tudi koristen, saj je porušil mnogo starih stavb. Zdaj je začela rasti nova Ljubljana — s širokimi ulicami, nasadi, parki in drevoredi. Ko je po prvi svetovni vojni postala politično in upravno središče Slovenije, se je njen razvoj še pospešil. Zrasle so vile na Mirju, delavske hišice v Rožni dolini in na desnem bregu Gradaščice, pa proti Kosezam in Dravljam. Zrasla je nova mestna četrt za Bežigradom, naselje v Zeleni jami, na Kodeljevem in na Rakovniku. Tudi v središču mesta je bilo zgrajenih precej velikih stanovanjskih hiš in mesto je dobilo celo svoj nebotičnik. Pod umetniško

Ljubljanski narodni muzej. Spredaj spomenik J. V. Valvasorja, ki je napisal Slavo vojvodine Kranjske

Arkade starega ljubljanskega rotovža in star avstrijski kanon — spomin iz prve svetovne vojne

(foto: Vlastja)

roko mojstra Plečnika so nastajale še druge gradnje, ki so v ponos Ljubljani: Narodna in univerzitetna knjižnica, tromostovje, Vodnikov trg s tržnicami, Navje in Žale na pokopališču itd.

VEDNO NAPREDNO MESTO

Ljubljana je bila vedno napredno mesto in je to dokazala že pred osvobodilno borbo. Njena revolucionarna zavest se je prvič izkazala že v letu 1848, ko so delavci in študentje demonstrirali po ljubljanskih ulicah proti avstroogrskemu režimu. Omenili smo že gibanje ljubljanskih naprednih delavcev v XIX. stoletju, ki so s protestnimi zborovanji in stavkami terjali svoje pravice. Prvi voditelj ljubljanskih delavcev France Železnikar je bil od avstroogrške vlade obsojen na 20 let ječe in je v ječi umrl. Leta 1908 sta padla pod streli avstrijske soldateske dva mlada Slovenca Adamič in Lunder, leta 1920 pa so ljubljanske delavske množice med veliko stavko železničarjev plačale visok krvavi davek na Zaloški cesti, kjer je pod streli jugoslovanskih žandarjev padlo 21 žrtev, med temi celo neki otrok. V poznejših letih v času znane šestojanuarske diktature je napredna Ljubljana spet odločno in enotno pokazala svoj odpor, v katerem so se posebno odlikovali delavci, študentje ljubljanske univerze in sploh vsa napredna inteligenca.

MED OKUPACIJO — ŽARIŠČE OSVOBODILNEGA ODPORA SLOVENSKEGA NARODA

Osemdeset tisoč prebivalcev je vključevala Ljubljana, ko se je leta 1941 zgrnila nanjo strahota druge svetovne vojne z italijansko in pozneje nemško okupacijo. Tedaj je na največjastnejši način izpričala svojo revolucionarno zavest, saj je bila žarišče osvobodilnega odpora slovenskega naroda. V njej je bila 27. aprila 1941 ustanovljena Osvobodilna fronta Slovenije. 22. junija istega leta pa je bilo osnovano glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet. Zublji mogočnega osvobodilnega odpora so se iz Ljubljane prenesli v sleherno slovensko vas. Po izjavah samih okupatorjev je bilo mesto v teh letih pravo bojišče. Čeprav obdana z žico in bunkerji, blokirana, kljub nenehnim racijam in preiskavam — je ostala nezlomljiva, uporna, revolucionarna vse do 9. maja 1945, ko ji je zazorilo jutro osvoboditve.

RAST DANASNJE LJUBLJANE

Z osvoboditvijo je postala Ljubljana slovensko republiško središče upravnih in političnih organov. Tu je sedež Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije, najvišjega organa oblasti in

Na Ajdovščini

Košček stare Ljubljane ob Ljubljanici, zadaj Čevljarški most

Na križišču Titove in Cankarjeve ceste. Na levi del palače »Na-ma«, kjer so uradi Slovenske izseljenske matice

Monumentalno pročelje nove palače slovenske ljudske skupščine

Pietetna umetnina mojstra arhitekta J. Plečnika - stebriščni vhod na Zale, kjer se poslednjič poslovimo od svojih dragih, preden jih spremimo do groba

(foto: J. Kališnik)

Novo prerašča staro. Majhne hišice se vedno bolj umikajo modernim stolpnicam. Novo naselje med Roško cesto in Streliško ulico ob Gruberjevem prekopu

njenega izvršnega organa — Izvršnega sveta LRS (slovenske vlade).

Nagel razvoj današnje Ljubljane je najbolj očiten v številu njenega prebivalstva, ki je znašalo l. 1945 96.000 oseb, leta 1950 pa že 138.981 prebivalcev. To število se z vsakim letom veča. Podatki obsegajo ozemlje, ki je v času štetja tvorilo mestno upravno področje. V avgustu leta 1955 pa so bile izvršene pomembne upravne izpremembe. Območje Ljudske republike Slovenije je bilo razdeljeno na okraje, ti pa na občine. Tako ima okrajni ljudski odbor Ljubljana, ki sega od Kamniških planin do Bloške planote in od Logateca na izvira Krke, 23 občin. Mesto samo, ki je bilo prej upravna enota, pa je razdeljeno na 9 občin, kjer skupne interese zastopajo odborniki teh občin, združeni v mestnem svetu.

Mesto je dobilo 23 novih pomembnejših tovarn, med katerimi je zlasti treba omeniti velik kovinski kombinat »Litostroj«, tovarno dvokoles »Rog«, tovarno pisalnih strojev, tovarno tekstilnih potrebščin »Utensilio«, Inštitut za elektro-zveze, ki proizvaja precizne električne aparate in je obenem tudi v svojem pionirskem delu pri razvoju televizije v Jugoslaviji, tovarno »Telekomunikacije«, ki izdelujejo radijske aparate, kemično tovarno »Izolirka«, tovarno zdravil »Lek« itd. itd. Obenem so zelo lep razvoj dosegle tudi že prej obstoječe tovarne in obrtna podjetja.

V gospodarskem življenju je Ljubljana že od nekdaj pomembna, kar je v novejšem času še bolj očito zaradi stikališča mednarodnih železniških zvez. Prav tako ima mesto tudi redne letalske zveze z glavnimi centri v državi. Število avtobusnih zvez, ki vzdržujejo medkrajevni promet, je dvakrat večje od predvojnega. Prav tako se je podvojilo tudi število avtobusov, ki so naj-sodobnejše izdelave. V zadnjih letih se vedno vidneje uveljavlja moderno urejeno Gospodarsko razstavišče s svojimi vsakoletnimi mednarodnimi in domačimi razstavami.

Tudi sicer je Ljubljana izpremenila svojo zunanjo podobo. Razširila se je v bližajo okolico, kjer je dobila nove moderne stanovanjske hiše, stolpnice ali cela naselja, nove šole in številne kulturne in znanstvene ustanove. Predvsem moramo tu omeniti skupščinski dom, ki je bil lani zgrajen in je najlepša, najbolj monumentalna zgradba Ljubljane. V mestu je sedež najvišje znanstvene ustanove Slovenije — Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Na Mirju in ob Tržaški cesti je zraslo njeno univerzitetno naselje — deset novih znanstvenih inštitutov. V Rožni dolini pa študentsko naselje z modernimi stanovanjskimi bloki, veliko najsodobnejše urejeno menzo, kavarno itd.

Zelo se je povečalo tudi število zdravstvenih ustanov in ambulanz. Zgrajena je bila nova Cen-

Teje moderni novi palači na Titovi cesti Ljubljančani hudomušno pravijo »kozolec«. Ali mu je res podobna?

tralna poliklinika, število postelj v kliničnih bolnicah se je skoraj podvojilo. Dograjen in sodobno urejen je bil dom za upokojence na Bokalcah, v vseh predelih mesta delujejo otroški vrtci in mladinski domovi.

Ljubljančani radi in pridno posečajo gledališča. Ljubljanska Drama in Opera sta po kvaliteti predstav na priznani mednarodni višini. Poleg teh dveh osrednjih gledališč deluje v Ljubljani še Mestno in Šentjakobsko gledališče ter vrsta amaterskih odrov, ki imajo vedno razprodane predstave.

Tako smo vam na kratko prikazali podobo Ljubljane, kakršna je bila in kakršna je danes. Naše mesto raste in se lepša in to po načrtih, ki so jih izdelali arhitekti. Ti pa niso pozabili tudi na tiste najstarejše predele našega mesta tam okrog Gradu, kjer je v zadnjih desetletjih na ulicah skoraj popolnoma zamrlo življenje. Ustanovljen je bil poseben Zavod za ureditev stare Ljubljane, ki je prevzel nalogo, da prežene mračnost in vlago s starih hišnih pročelij, odstrani vse poznejše prezidave ter jih prikaže v prvotni lepoti in umetniški pristnosti. Precej starih hiš na Starem trgu in Pod trančo so že obnovili.

Obnovili bodo tudi zgodovinski stari rotovž. Z odstranitvijo poznejših dozidav bodo spet prišli do veljave stari arkadni oboki. Skoznje se bo prišlo na osrednje dvorišče, kjer veselo žubori stari Narcisov vodnjak. V pritličju desnega rotovškega trakta, kjer je zdaj trgovina, bo urejeno pristno kranjsko gostišče in prav gotovo se bodo tudi rojaki, ki pridejo v Ljubljano, radi ustavili v njem. V načrtu je dvigalo ali vzpenjača, ki bo od tod popeljala obiskovalce vrh Gradu. Vse to in še marsikaj bo postalo nova privlačnost naše stare in vendar večno mlade in vedno lepše Ljubljane.

Po raznih virih priredila Ina Slokan

Osem otrok naših padlih borcev je preživel letos 14 nepozabnih dni na počitnicah pri naših rojakih v Holandiji. Takole so se slikali s svojimi gostitelji pred povratkom v domovino

Otroci padlih borcev so letovali pri naših rojakih v Holandiji

Nekaj časa je že minilo, odkar smo se vrnili z našega dopusta v domovini in spet smo na dnevnem delu za naš vsakdanji kruh. Toda spomini so nam ostali na lepe dni, ki smo jih preživeli med svojci in prijatelji na domačih tleh. Upamo, da bomo prihodnje leto spet prišli, še tem raje, ker smo tako gostoljubno in lepo sprejeti, za kar se vsem na tem mestu lepo zahvaljujemo.

Najlepša hvala predsedniku jeseniške občine, Slovenski ženski zvezi z Jesenic, Slovenski izseljenski matici in vsem drugim za lep sprejem ob prihodu na jeseniški postaji. Posebna zahvala železničarski godbi, ki nam je igrala na kolodvoru pri našem odhodu iz domovine. Vse to nam je zapustilo nepozabne vtise, da večinoma vsi že zdaj delamo načrte, kako bomo prihodnje leto spet obiskali drago rojstno deželo in naše dobre gostoljubne prijatelje in znance.

Tudi letos je letovalo pri nas osem otrok padlih borcev iz Slovenije. Skupino smo vzeli s seboj, ko smo se vračali v Holandijo. Otroci, ki so preživeli pri nas 14 dni, so se imeli zelo dobro. Tako tesne prijateljske stike so navezali z našimi ljudmi, da je bilo marsikomu slovo kar bridko in mnogim so se prikazale solze v očeh — saj je 14 dni res kar prehitro minilo. Tudi spremljevalka otrok, gospa Tilka Mačkova se je med nami izseljenci v Holandiji kar dobro vživela. Seveda pa je tudi ona občutila veliko razliko med Holandijo in lepo Jugoslavijo. Čeprav smo imeli letos krasno poletje, je naša pokrajina mnogo bolj enolična kakor v naši rojstni deželi.

Vsem, ki smo imeli mlade goste iz Slovenije, nam je bilo po njihovem odhodu nekam prazno, saj smo se tako prisrčno navezali drug na drugega. Upamo, da se prihodnje leto spet vidimo.

Franc Anderluh, Chevreumont
Holandija

Slovenski izseljenski matici

Lepo se Vam zahvaljujema za prijetne počitnice, ki ste jih nama preskrbeli ob lepem Jadranskem morju. Ta obisk domovine nama bo ostal v trajnem spominu, saj sva videla toliko njenih lepot in spoznala toliko tovarišev, s katerimi nas zdaj veže tesno prijateljstvo.

Najpečje doživetje v času najinega letovanja v Rovinju je bilo srečanje s predsednikom Jugoslavije Josipom Brozom - Titom. Tega ne bova nikoli pozabila.

Zato se ponovno prav lepo zahvaljujema Slovenski izseljenski matici, ki se tako požrtvovalno trudi za naše rojake, ko prihajajo v domovino na obisk. Slovenska izseljenska matica upravičeno nosi ta naziv, ki je v čast in ponos nam vsem.

Marie-Therese in Henri Gričar, Merlebach - Mosele

Ustanovne članice in odbornice SZZ fotografirane na tretji narodni konvenciji l. 1935 v Clevelandu. V prvi vrsti peta od leve: častna predsednica Marie Prislantova. V drugi vrsti sedma od leve je bivša urednica »Zarje« Albina Novakova.

OB 30-LETNICI MESEČNIKA »ZARJE«

19. decembra 1926 je bila na pobudo rojakinje Marie Prislant ustanovljena v Chicagu, Ill. Slovenska ženska zveza v Ameriki, prva organizacija naših slovenskih rojakinj.

Prvo glasilo Slovenske ženske zveze je bil Amerikanski Slovenec, ki je odstopil po eno stran vsake svoje sobotne številke za objavo in poročila nove organizacije. V želji po lastnem listu pa je bila v juliju 1928 sprejeta na seji glavnega odbora Slovenske ženske zveze resolucija, da prične zveza izdajati lasten list takoj, ko doseže 2000 članic (takrat jih je bilo okrog 1000). In res: v nepolnih desetih mesecih je število članic naraslo na 2816.

Tako je v juliju 1929 pred 50 leti — izšla prva številka lastnega glasila Slovenske ženske zveze Amerike — mesečnik »Zarja« ali v angleščini »The Dawn«. »Zarja« izhaja odtlej redno in ima že več kakor 10.000 naročnic. Razvila se je v revijo, dobila je okusen ovitek in ima prav dober papir. Jubilejna številka (za julij 1959, št. 7, letnika 31) je imela 48 strani, letošnji letnik (oštevsji številko 7) pa 160 strani. Ureditev »Zarje« je za zdaj podobna ureditvi nekaterih slovenskih listov v Ameriki: prva polovica lista je v angleščini, druga pa v slovenščini. Zveza ima vedno več mladih članic, ki veliko boljje obvladajo angleščino kakor pa slovenščino.

Urednice »Zarje« so bile: Julija Gottlieb (1929—1931), Josephine Račič (1931—1935), Albina Novak (1935—1952), od leta 1952 dalje pa je Corinne Leskovar. Med znanimi sotrudniki »Zarje« so bili tudi pesnik, skladatelj in zborovodja Ivan Zorman, zdravnik in publicist dr. F. J. Kern in drugi. List je izhajal in izhaja v Chicagu, nekaj časa vmes pa je izhajal tudi v Clevelandu.

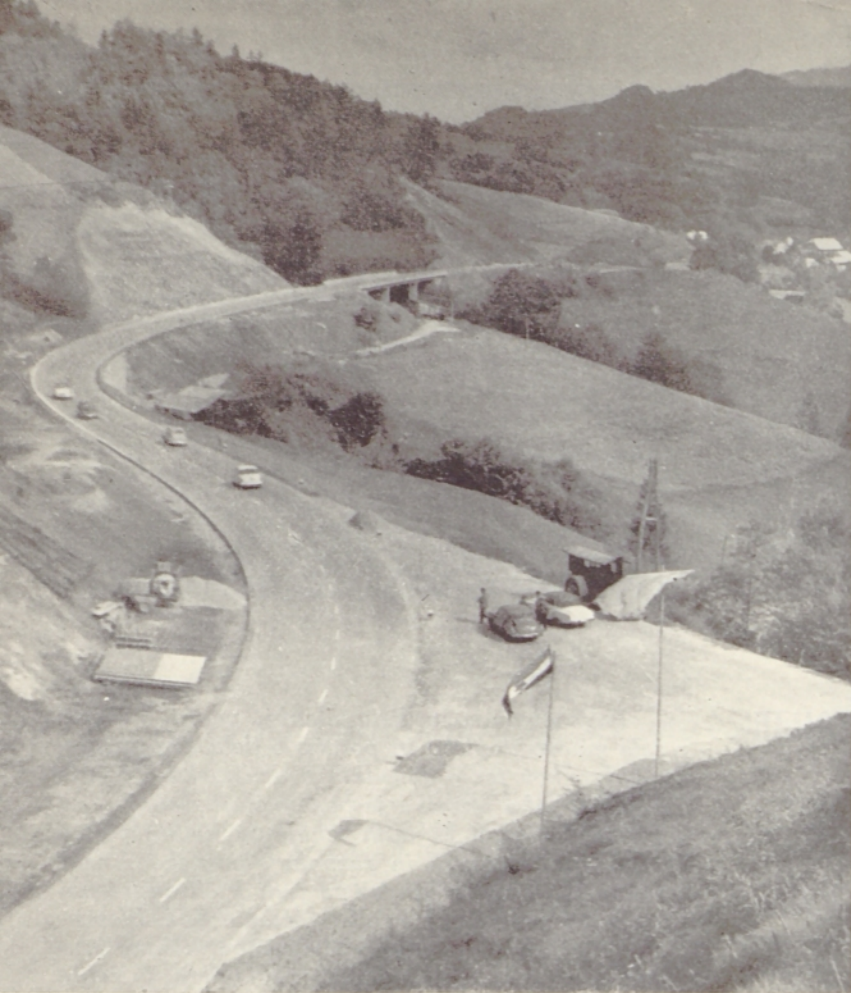
Po vsebini so v listu članki, pesmi, povesti, zelo mnogo dopisov in poročil o delu SZZ in njenih krožkov ter o dogodkih v družinskih zveznih članic. Vsaka številka je bogato ilustrirana.

»Zarja« je v 30 letih izhajanja veliko pripomogla k delovanju in razvoju Slovenske ženske zveze in njenih krožkov, pa tudi k ohranitvi narodne zavesti svojih bralk in članic SZZ. Slovenska izseljenska matica in uredništvo »Rodne grude« se pridružujeta čestitkam ob jubileju in želita še nadaljnega napredka.

Co. A. K.

Slovenski lutkarski umetnik PODREKA umrl

Dne 4. julija je umrl v Švici rojak iz Beneške Slovenije Vittorio Podreka, ki je bil po vsem svetu znan kot odličen lutkarski umetnik. Njegov oče je bil slovenski advokat Karlo Podreka, ki je živel v Čedadu. Sin Vittorio je bil najprej časnikar, zatem pa je študiral gledališko umetnost. Posvetil se je lutkarstvu in imel veliko gledališče z marionetami. Že pred prvo svetovno vojno se je s svojim gledališčem preselil v Rim. Po vojni pa je potoval po svetu in prikazoval svoje lutke. Leta 1940, ko se je pričela druga vojna, je bil v Ameriki. Zanimanje za lutke je tako padlo, da je komaj živel. Pomagal mu je znani dirigent Toscanini ter mu omogočil turnejo po Južni Ameriki, s čimer se je preživel v času druge vojne. Svoje lutke je Podreka prikazoval v 36 državah in je nastopil skupno 26.000-krat na Češkem, na Dunaju, v Budimpešti, v Ženevi, Rimu in v Vidmu. Imel je predvideno še potovanje v Rusijo in na Japonsko, kar pa mu je prekržala smrt. Pokopali so ga v Čedadu.

— Mesto Piran ob slovenski obali je letos 24. in 25. oktobra prvič slavilo svoj občinski praznik v spomin na ustanovitev prve pomorske partizanske čete. Največji dogodek na ta praznik je bil prihod največje naše tovorne ladje v piransko luko. Ladja, ki nosi ime »Piran«, ima 16.000 ton nosilnosti in je bila zgrajena na Japonskem. V piranski ladjedelnici so na ta dan splovili tudi dva vlačilca.

— Pri vasi Krka v občini Ivančna gorica bodo zgradili nov most. Računajo, da jih bo gradnja veljala okrog 50 milijonov dinarjev.

— Na Vrhniki bo decembra dograjena nova osemletna šola. V kratkem bodo začeli z gradnjo velikih stanovanjskih blokov.

— V Šempetru pri Novi Gorici bodo uredili veliko tovarno za proizvodnjo avtomobilske električne opreme. Tovarna bo imela okrog 1000 zaposlenih.

— Delavsko kulturnoprosvetno društvo »Solidarnost« v Kamniku je letos v novembru slavilo 40-letnico obstoja. Svoj jubilej so proslavili z raznimi kulturnimi prireditvami. Izdali so tudi posebno publikacijo o zgodovini društva.

— Tobačna tovarna, ki je najstarejša ljubljanska tovarna, se obnavlja. Dobila je tudi številne nove stroje, ki bodo še povečali sloves njenih tobačnih izdelkov.

— V zadnjih sedmih letih, odkar jugoslovanska vlada dodeljuje štipendije tujim študentom, število teh interesentov stalno raste. Letos je na naših visokih šolah že okrog 500 tujih študentov iz evropskih in azijsko-afriških dežel. Mnogi študirajo pri nas tudi na lastne stroške.

*Dve sliki z otvoritve nove ceste
čez Trojanski klanec*

D O M A Č I D E Ž E L I

— Ob 15. obletnici osvoboditve Beograda je bilo odprto spominsko pokopališče, na katerem so pokopani posmrtni ostanki 1057 rodoljubov, ki so padli v narodnoosvobodilnem boju v Beogradu.

— Sejem Sodobne elektronike, ki je bil nedavno na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je bil pomemben prikaz naše elektronske industrije. Ogledalo si ga je veliko število domačih in inozemskih obiskovalcev. Ob zaključku so bili nagrajeni konstruktorji najboljših domačih izdelkov, ki so bili razstavljeni na tem sejmu.

— Sedem novih hidrocentral nameravajo v prihodnjih letih zgraditi v Savski dolini od Renk do Krškega. Skupno bi te hidrocentrale dajale skoraj milijardo kilovatnih ur letno.

— Zamiranje za naše namizno grozdje je v deželah srednje Evrope precejšnje. V prvi polovici oktobra so samo iz okolice Smedereva in Makedonije izvozili okrog 6000 ton, predvsem v Avstrijo ter Vzhodno in Zahodno Nemčijo.

— V Semiču so letos na svoj krajevni praznik 28. oktobra odprli prenovljeni kulturni dom.

— V Murski Soboti so v oktobru na svoj letošnji občinski praznik izročili prometu nov most v Strukobcih, v Bogojini pa so vzdali temeljni kamen za novo osnovno šolo.

— V Velikem Trnu nad Krškimi so dobili elektriko. Zdaj nameravajo zgraditi še prosvetni dom, ki bo imel spodaj dvorano za prireditve, zgoraj pa stanovanja.

— Nova sladkorna tovarna v Bitolju je že izdelala prve tone sladkorja. V oktobru so slovesno položili temeljni kamen za novo sladkorno tovarno v Senti.

— Vsako leto dobi Ljubljana nekaj novih šol. Letos sta bili slovesno izročeni namenu novi moderno urejeni šoli v Gregorčičevi ulici in v Zgornji Šiški. Zdaj so pa položili temeljni kamen za novo šolo na Kodeljevem.

— Novo sodobno urejena cesta čez Trojane je bila nedavno izročena prometu. Ta cesta, ki veže Sežano na Primorskem in Št. Ilj ob koroški meji, sodi med najbolj obremenjene ceste pri nas in je bil znani trojanski klanec doslej huda preglavica za voznike. Cesto so gradila domača podjetja.

— Tri četrta milijona ton jekla so proizvedle naše železarne v prvem letošnjem polletju.

— Ribogojnica »Soča« v Kobaridu je ena največjih v Sloveniji. V njej goje predvsem postrvi in lipane. Ribogojnica se ukvarja na veliko z rejo domačih in ameriških postrvi in to prvenstveno za vzrejo naraščaja, ki ga prodaja tudi v inozemstvo. Letos je bila proizvodnja iker posebno velika in je dosegla tri milijone. V reji imajo tudi nad 150.000 mladice, poleg tega pa bodo letos imeli še nad 1000 kg konsumnih postrvi.

Jesenski motiv iz Suhe krajine

Kakor vidite, se rojak Nick Skube, povratnik iz Amerike, kar prijetno ima doma v Adlešičih

Ob otvoritvi nove osemletne šole v Zg. Šiški (foto: V. Valenci)

Proslava »NARODNEGA DNEVA SNPJ« V GIRARDU

Od 4. do 7. septembra 1959 je bila v Girardu, O. štiridnevna proslava vsakoletnega »narodnega dneva SNPJ«. Te proslave, ki veljajo za celotno Slovensko narodno podporno jednoto, so vsako leto v drugem kraju ZDA. Letošnja proslava je bila združena s proslavo 55-letnice SNPJ in s praznovanjem ameriškega »delavskega praznika«. Proslava je bila ena od najbolj množičnih in najlepših manifestacij v dolgi vrsti vsakoletnih »narodnih dni SNPJ« in drugih proslav te organizacije.

Člani SNPJ v Girardu in bližnjih slovenskih naselbinah so se potrudili s prostovoljnim in požrtvovalnim delom, ki je trajalo več mesecev, da so potekle vse prireditve v polno zadovoljstvo udeležencev.

Štiridnevna proslava se je pričela v petek, 4. septembra s konferenco mladinskih direktorjev (vodij mladinskih odsekov in krožkov krajevnih društev SNPJ) in z razstavo ročnih del članov mladinskega oddelka SNPJ. Mladinski direktorji so imeli dva sestanka, razstava pa je bila odprta vse štiri dni.

V soboto, 5. septembra so bile volitve miss SNPJ za leto 1960. Izmed 26 lepih in prikupnih tekmovalk je bila izvoljena za najlepšo, torej za miss SNPJ za leto 1960, Nancy Sleber, članica društva št. 87 SNPJ v Herminie, Pa. V soboto so bila tudi tekmovanja v golfu, softballu in balinanju.

Istega dne zvečer je bil v Mahoning Country Clubu banket dopisnikov »Prosvete« in pa mladinskega mesečnika The Voice of Youth, ki je prav dobro uspel. Vodil ga je predsednik pripravljalnega odbora Joe Umek, spored pa je or-

ganiziral Stan Hribar. Udeležencev je bilo kakih 500. Na banketu so govorili predsednik glavnega odbora SNPJ Joseph L. Culkar, glavni urednik »Prosvete« Louis Beniger, upravnik »Prosvete« Milan Medvešek, glavni blagajnik Frank Zordani, direktor mladinskega oddelka Frank Janiga, župan mesta Girard Joseph Cotone (ki ima za ženo Slovenko) in drugi. Sledil je kulturni spored s pevsкими in glasbenimi točkami. Sodelovali sta Frances Rosenberger in Stelle Peltz iz Ambridgea, Pa., zatem Mary Križaj iz Salema, O. ter pevski odsek društva SNPJ št. 643.

V nedeljo, 6. septembra so prireditve dosegle vrhunec s piknikom na pikniškem prostoru v Hrvaškem parku, kjer se je zbralo 6000 do 7000 članov in prijateljev SNPJ iz slovenskih naselbin v Ohiu in Pennsylvaniji ter še tudi iz oddaljenejših krajev in držav. Glavni govornik je bil predsednik glavnega nadzornega odbora SNPJ Mike Kumer. Po njegovem govoru je bilo objavljeno tudi ime zmagovalke v tekmovanju za miss SNPJ 1960.

V ponedeljek, 7. septembra — na sam »delavski praznik ZDA« — je bila še konferenca zastopnikov krajevnih društev SNPJ, ki se je ukvarjala predvsem z raznimi vprašanji mladinskega športa pri članih SNPJ. Objavili so tudi uspehe oziroma zmagovalce tekmovanja v golfu, softballu in balinanju. Mladinski krožki iz Sharon, Girarda in Salema so izvedli poseben športno-kulturni spored. Konferenca bi morala določiti tudi kraj za »narodni dan SNPJ« v prihodnjem letu, vendar se zastopniki niso mogli odločiti ter so tako končno odločitev prepustili glavnemu izvršnemu odboru SNPJ.

Cv. A. K.

Avstralija

SLOVENSKI ROJAKI V AVSTRALIJI

Po poročilu Ameriškega Slovenca sta največji slovenski naselbini v Avstraliji v Sidneyu in Melbournu. V Sidneyu izhajata dva slovenska mesečnika: »Zar« in »Misli«. V drugem avstralskem milijonskem mestu Melbournu pa izdajajo slovenski rojaki ciklostiran list z imenom »Vestnik«, ki ga izdaja Zveza slovenskih klubov že četrto leto. V Melbournu tudi zbirajo sredstva za slovenski dom in imajo že 2666 avstralskih funtov šterlingov. Prav tako imajo v številnih slovenskih naselbinah večje število slovenskih društev in klubov. V Melbournu imajo razna slovenska obrtna in

trgovska podjetja, kakor n. pr. tiškarno (Simon Špacapan), mesarijo, krojaški in frizerski salon, fotografa, trgovino z mesninami, radijskega tehnika, gradbeno podjetje in špedicijsko podjetje. Število naših rojakov se stalno množi, kajti skoraj z vsako ladjo prihajajo novi, zlasti iz slovenskih krajev, ki so ostali pod Italijo. To so večinoma mladi ljudje, ki si kaj kmalu ustvarijo svoj dom, kakor hitro pridejo za njimi še zaročenke.

Urugvaj

LETOŠNJE PRIREDITVE NAŠIH ROJAKOV V URUGVAJU

Prekmurski Slovenci v Urugvaju so imeli kakor vsako leto tudi letos

12. junija v Molino de Raffo svoje tradicionalno »Kolinje«. Poleg Prekmurcev se je zbralo tudi veliko število drugih Jugoslovanov. Navzoč je bil tudi jugoslovanski odpravnik poslov v Urugvaju in razni drugi konzularni zastopniki ter predstavniki bratskih organizacij. Imeli so tudi tekmo v balinanju med Prekmurci in Madžari, člani Madžarskega doma. Prireditve je dosegla velik uspeh. Dne 4. julija, ob jugoslovanskem dnevu borca, je priredila so-proga jugoslovanskega veleposlanika v Urugvaju Ljubima Perović v prostorih našega veleposlaništva v Montevideu čajanko, ki so se je udeležile zastopnice ženskih patriotskih organizacij Hrvatskega doma, Prekmurskega slovenskega društva, Naše tamburice in Bratstva ter učiteljice šole Jugoslavija. Doslej se še

v Urugvaju nikdar ni zbralo tako veliko število Jugoslovanek, da pokažejo na skupni manifestaciji svojo ljubezen do rojstne domovine oziroma do domovine svojih staršev. — Kulturno in prosvetno združenje »Naša tamburica« iz Montevidea je priredilo 17. julija v Casa de Amistad kulturni večer, katerega naloga je bila seznaniti prebivalstvo s kulturnimi vrednotami jugoslovanskih narodov. Sodeloval je tamburaški zbor »Naše tamburice« pod vodstvom Viktorja Klingerja, ki je igral jugoslovanske narodne skladbe, in tenorist Antonio Svičarič. Navzočih je bilo tudi mnogo otrok naših priseljencev. 2. avgusta je bila v prostorih Hrvatskega doma prirejena čajanka s plesom, posvečena hrvatski radijski uri. Zbrali so se tudi učenci, ki se preko radijske ure uče hrvatskega jezika. 15. avgusta je združenje »Naša tamburica« s kulturno umetniško prireditvijo proslavilo stoti radijski prenos svojega zbora. Prireditve je bila v prostorih Prekmurskega slovenskega društva v Molino de Raffa.

ZDA

VAŽNI SKLEPI POLLETNEGA ZASEDANJA GLAVNEGA ODBORA SNPJ

Dne 20. in 21. avgusta je bila polletna seja glavnega odbora Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu, na kateri je bilo sprejetih več važnih in pomembnih sklepov za razvoj SNPJ. Tako je bila podaljšana jubilejna akcija (kampanja) za pridobivanje novih članov v SNPJ, ki se je pričela dne 1. aprila in bi morala trajati osem mesecev, do 31. marca 1960, tako da bo trajala skupno leto dni. Za večjo privlačnost so bile poleg že prvotno določenih nagrad za marljivo nabiranje članov določene še štiri nove: brezplačna potovanja v Jugoslavijo za štiri zmagovalce v okviru izleta, ki ga bo priredila clevelandska federacija društev SNPJ. Odbor je sprejel tudi obsežen načrt za podeljevanje štipendij dobrim in potrebnim članom SNPJ, ki študirajo na kolegijih in univerzah. Sprejeta je bila tudi resolucija za moralno in finančno podporo stavkajočim jeklarjem, ki jih je k stavki izzval jeklarski trust. Sklenjeno je bilo, da se resolucija pošlje na razna pristojna mesta, tako tudi predsedniku ZDA Eisenhowerju, sindikalnim organizacijam itd.

RAZVOJ SNPJ V PRVI POLOVICI 1959

Slovenska narodna podpora jednota v Chicagu je imela 30. junija 47.006 članov v oddelku odraslih in

21.303 člane v mladinskem oddelku, skupno torej 68.309, kar je za 1327 manj kot v začetku leta, ko jih je bilo skupno 69.630. Glavni vzrok padca so stalno se množeče smrti starejših članov in pa brisanje iz članstva tistih članov, ki določeno dobo niso plačali mesečnih prispevkov. V štirih mesecih sedanje akcije za pridobivanje novih članov (jubilejne kampanje) je bilo pridobljenih več kakor 1000 novih članov z 850.000 dolarjev zavarovalnine. Skupno premoženje SNPJ je znašalo 30. junija 1959 20.971.264 dolarjev, kar je bilo 354.687 dolarjev več kot v začetku leta.

ZNANI SLOVENSKI PROSVETNI DELAVEC UMRL

V Braddocku, Pa. je umrl v starosti 50 let dne 7. septembra znani slovenski prosvetni delavec v Pennsylvaniji ter dolgoletni napovedovalec slovenske radijske ure v Braddocku, Pa. Anton Rednak. Pokojnik je bil aktiven član SNPJ, blagajnik društva št. 300, zapisnikar Federacije društev SNPJ v Zahodni Pennsylvaniji, tajnik Ameriško-slovenskega dne itd. Zapušča ženo, tri hčere in druge sorodnike.

ZLATI JUBILEJ DRUŠTVA

Društvo sv. Roka št. 94 Ameriške bratske zveze v Waukeganu - North Chicagu je proslavilo 4. oktobra svojo 50-letnico ustanovitve. Ustanovljeno je bilo 26. sept. 1906. Od 21 ustanovnih članov živijo še štirje. Zdaj ima društvo 342 članov, od tega 120 v mladinskem oddelku. Ob proslavi so imeli govore, banket in kulturni program.

IZREDNA KVOTA ZA PRISELJENCE IZ JUGOSLAVIJE

Ameriški listi poročajo, da je ameriški senat v septembru izglasoval zakon H. I. 5869, v katerem je tudi dovoljenje, da se sme v letu 1960 priseliti v Združene države izven kvote 5963 jugoslovanskih priseljencev in poleg njih tudi 4500 Poljakov. Ti priseljenci se ne bodo šteli v redno kvoto. Pri odobritvah priselitve po tej izredni kvoti imajo predvsem tisti, ki imajo že bližnje sorodnike v Ameriki.

SLOVENSKI ROJAK — DOKTOR FILOZOFIJE

Louis G. Pecek iz Clevelanda je v septembru promoviral na Ohio State University v Columbusu, O. za doktorja filozofije. Louis je dobil naslov »bachelor of Art's degree« (nekaka naša velika matura) kot odličnik leta 1953 na College of Holy Cross v Worcesteru, Mass. V

letih 1954 in 1955 je bil lektor za angleščino na John Carroll University v Clevelandu, kjer je istočasno nadaljeval svoje študije.

Francija

VSE BOLJ SE MANJSA STEVILNO NASIH IZELJENCEV

Dne 14. septembra letos nas je po dolgi težki bolezni v 78. letu zapustil dragi kamerad Alojz Gumzaj, doma iz Loč pri Poljčanah. Bil je vedno naprednjak, zato je bil kot obratni zaupnik in odbornik druge skupine v Hrašniku od takratnega režima preganjan. Po stavki l. 1923 je moral s petčlansko družino zapustiti rojstni kraj in oditi v svet za kruhom.

Tu je pridno deloval v društvih. Bil je član Združenja Jugoslovanov v severni Franciji ter večletni predsednik društva »Prostost«. Vedno se je toplo zavzemal za tovariše, ki so bili bolni in potrebni pomoči. Bil je tudi zvest naročnik »Rodne grude«. Vzgojil je v napredni misli šest zdravih otrok, od katerih so se štirje: Lojze, Ivan, Francka in Mimi po osvoboditvi vrnili v svoj rojstni kraj pomagat težko prizadeti domovini. Silvo in Štefi pa sta ostala pri očetu in mu lajšala težke ure ob njegovi dolgi bolezni.

Naj mu bo lahka tuja zemlja!

*V imenu Združenja Jugoslovanov
v severni Franciji*

Jurij Artič, Lievin

DO ZADNJEGA JE HREPENEL PO DOMAČI ZEMLJI

Sporočamo vam žalostno vest, da je umrl zvesti naročnik »Rodne grude«, rojak Franc Madon iz Hayange. Zapustil nas je po dolgi bolezni. Bil je vedno zaveden Slovenec. Do zadnjega trenutka je hrepenel po domači zemlji. Še mesec dni pred smrtjo mi je pisal: »Rad bi šel v domovino še enkrat. Na žalost zdaj ne morem, ko ležim v bolnici. Upam pa, da se bom prihodnje leto, ko bom spet zdrav, z vami peljal v naše prelepe kraje.« Na žalost mu ta zadnja želja ni bila izpolnjena, kakor že preneka-teremu od naših rojakov. Naj mu bo lahka tuja zemlja. Ženi in družini naše iskreno sožalje!

G. konzulu Hinku Lotriču, ki odhaja iz Strasbourga v domovino, se Slovensko društvo v Aumetzu zahvaljuje za njegovo požrtvovalno delo za nas v tujini in mu želi vse najboljše v novi službi in mnogo sreče v domovini.

Zdravko Leban, Aumetz

Družinam obeh pokojnikov izreka tudi Slovenska izseljenska matica iskreno sožalje!

Rojaki nam pišejo

HRVATSKA ROJAKINJA —
NASA STALNA NAROČNICA
Sacramento, Cal., ZDA

Naročam koledar za leto 1960, ki ga že štiri leta z zanimanjem prebiram. Tudi Vaš list »Rodna gruda«, katerega naročnica sem že od leta 1954, je zelo lep. Poleg tega imam še toliko hrvatskih magazinov, da komaj utegnem vse prebrati. Želim Vam še več napredka in uspehov.

Vaša prijateljica

Victoria Ružič

Naša naročnica Ivana Zemlik s soprogom iz Denver, Colorado. Ivana je doma iz Karlovice pri Vel. Laščah, mož pa z Vrha pri Zelimljah.

NE POZABITE POSLATI
KOLEDARJA!

Grand Combe, Gard, Francija

Prosim lepo, nikakor ne pozabite poslati »Slovenski izseljenski koledar« za leto 1960. Žal je tukaj precej ljudi, ki se nanj ne morejo naročiti, čeprav bi radi, kajti finance jim tega ne dopuščajo. Pokojnine so majhne. Zato gre moja »Rodna gruda« in koledar od enega do drugega rojaka in vsak oboje z velikim veseljem prebere. Še posebno se za Vaše publikacije zanimajo tisti, ki še niso bili na dopustu v domovini. No, jaz sem bila že štirikrat po vojni in upam, da se bom čez dve leti za stalno preselila v prelepo Slovenijo. Vsako leto sem videla, da resnično napredujete. Kako lepo je v našem novem Velenju! Nisem

se mogla načuditi! To moderno naselje res lahko služi v ponos in čast novi Jugoslaviji!

Fanika Sališnik

VLOGA IZSELJENSKE MATICE
JE ZELO POMEMBNA

Cleveland, Ohio, ZDA

Slovenski izseljenski matice in vsem uslužbencem sem zelo hvaležen za vse, kar so naredili, da so se ameriški Slovenci na obisku v rojstni domovini dobro počutili. Vloga Slovenske izseljenske matice je resnično zelo pomembna in koristna.

August Kollander

EDINI SLOVENSKI ČASOPIS

Halmstad, Švedska

Najlejša hvala za Vaš list »Rodna gruda«! Zelo smo ga veselili, saj je to za nas edini slovenski časopis. Posodili smo ga tudi drugim Slovincem, ki žive v tem kraju in vsi so se ga razveselili. Drugo leto pridemo na obisk; obiskali bomo tudi Vas, da se osebno kaj več pogovorimo.

Franz Eniko

VRNILA SEM SE Z OBISKA
ROJSTNE DOMOVINE

Clarendon Hills, Ill., ZDA

Vrnila sem se z obiska svoje rojstne domovine in izleta po Jugoslaviji, ki mi bo ostal v trajnem spominu. Dovolite mi, da ob tej priložnosti izrekam Vašemu uradu in vsemu osebju najiskrenejšo zahvalo za gostoljubje in uslužnost, katero ste izkazali vsem rojakom — obiskovalcem. Teга nikdar ne bomo pozabili!

Katharine Bernik

VINA IN POTIC JE BILO
VEDNO DOVOLJ NA MIZI

Cleveland, Ohio, ZDA

Letos sem bil na obisku v domovini. V prijazni Dolenjski je bilo vedno dovolj vina in potic na vsaki mizi. Le to mi ni bilo po volji, da so šli drugi delat na polje, jaz pa sem bil sam do-

ma. Odšel sem v bližnji gozd in iz hladne senčice občudoval prekrasno naravo. Obiskal sem tudi Skocjan in druge kraje. Poti so ponekod še slabe in se seveda ne morejo meriti z moderno avto-cesto, ki je speljana od Ljubljane do Zagreba. Bil sem tudi v Zalogu, kjer je doma moja teta in se je pri hiši reklo pri Povšet, zdaj se pa pravi pri Gorenc. Tam so podrli staro hišo in zgradili novo brez ameriške pomoči, čeravno družina šteje dvanajst ljudi. Presrečen sem, da sem svoj petinasedemdeseti rojstni dan obhajal v svojem rojstnem kraju, v nepozabni Dolenjski. Lep pozdrav.

Frank Hočevar

VSEM ČITATELJEM »RODNE
GRUDE« LEP POZDRAV
IZ DALJNE ARGENTINE

Mar del Plata, Argentina

Lepo se zahvaljujem za redno pošiljanje Vaše zanimive revije »Rodna gruda«. Z veseljem čitam vrstice, ki mi vzbujajo toliko spominov na domače kraje, ki sem jih zapustil še v rani mladosti, da bi v tujem svetu našel srečo. Doma sem iz vasi Maline pri Semiču v Beli krajini, ženo imam pa iz vasi Maloške pri Černicah, blizu Nove Gorice. Imam že triindvajsetletnega

sina in svoj dom v prekrasnem mestu Mar del Plata, ki je poleti in pozimi polno turistov iz vsega sveta. Mesto je polno lepih vil s cvetočimi vrtovi in polno modernih nebotičnikov. Vse je lepo, a vendar nas vleče v domače kraje in upam, da se mi enkrat le izpolni velika želja, da obiščem rojstno domovino.

Martin Kobše

VELIKO DELO OPRAVLJATE

Belleville, Ill., ZDA

»Rodna gruda« in »Slovenski izseljenski koledar« sta nam v veliko veselje in z zanimanjem smo pregledali fotografije iz albuma »Pozdrav iz Slovenije«. Zelo nas zanima vse iz Vaših publikacij, vse iz naše lepe Slovenije, kjer smo rasli. S tem opravljate veliko delo za nas izseljence. Razen osebnih pisem, ki jih prejemo iz starega kraja, je to edina pot, da izvemo o življenju naših prijateljev doma.

Gertruda Polanc

DRUGO LETO NA SVIDENJE!

Detroit, Mich., ZDA

Če bo vse po sreči in zdravju, pridem drugo leto na obisk v »stari kraj«. Takrat povem kaj več. Za zdaj pa naročam 22 izvodov Slovenskega izseljenskega koledarja za leto 1960 in album Slovenije. Hvala tudi za Vaš trud in delo, ki ste ga imeli pri iskanju informacij, za katere sem Vas prosila.

Frances Loštin

Prav prijeten dom ima v Clevelandu naš naročnik rojak Frank Hočevar — na sliki s svojo družino

Morda sta se grlici že na večer ponujali, samo opazil ju ni nihče. Naslednje jutro sta potem najbrž spet odleteli, poskušali sta iskati hrane, ki je je bilo tačas dovolj. Ker sinoči nista zbudili pozornosti, ko sta se ponujali nekam sramežljivo od daleč in bolj neopazno, sta na večer prišli prav v bližino.

Ko je Gederica prinesla perutnini hrane za večer, je ni nič čudilo, da so vrabci prisedali in da so prileteli sosedovi domači golobi, ki so kradli hrano. Na vrabce ni bila jezna, golobe pa je preganjala, ker so bili nadležni.

Vse to je bilo zbrano okoli nje in nejevoljno je premišljala, kako bi pregnala golobe. Tedaj pa je zagledala med vrabci in golobi ptici, ki sta jo takoj spomnili na grlici.

»Lej,« si je rekla in nekaj posebnega je navdala njeno srce, »ali sta ali nista?«

Podoba je bila ista: drobno, nežno telo, sivorjava barva, bel ozek ovratnik — vse je bilo isto.

Poklicala je moža.

Geder je prišel in se ozrl po njej, ona pa je brez besede stegnila roko in mu pokazala grlici.

Tudi njega je spreletelo, kakor bi mu sporočili lepo novico.

»Saj sta grlici, ne?« je vprašala žena.

»Grlici sta,« je pokimal.

Negibno sta stala in opazovala. Obraza sta se jima razplekla v prijetno zadovoljivo nasmeh. Ne, kaj takega nista pričakovala. Grlici ne le, da nista zasovražili njunega doma, še vrnili sta se.

Ko so se kokoši najedle, ko so race odkorakale proti hlevu, kjer so spale, ko je dvorišče ostalo prazno in mrtvo, sta grlici sedli na streho. Glave sta stisnili k trupu in negibno ždeli.

»Kam sta odleteli?« je vprašala žena moža, ko je stopil v vežo.

»Na strehi sta.«

Kakor otroka sta spet in spet stopila na dvorišče in se ozirala za grlicama.

Mislila sta nanju. In žena je spet dejala:

»Kaj pa, če bi jima obesil kam kletko, ali ne bi hoteli vanjo?«

»Ne vem, poskusil bom.«

Obesil je kletko na steno, na viden kraj, da je ne bi prezrli, če bosta še sedli na zemljo. Ta večer ne bosta šli notri, morda se bosta jutri oju-načili.

Večer je ležal nad vasjo. Gederjeva sta sedla na prag. Tako sta posedala sleherni večer v poletju, ko je prijetni hlad vel proti vežnemu pragu in ko je bilo že daleč dnevno delo, ki je človeka utrujalo.

Ob takih večerih sta malo govorila, kakor sta sploh redko govorila. Vse, o čemer sta se pomenila, so bile novice, o katerih nista mogla samo premišljati, ker jih je poznal samo eden od obeh. O čemer pa sta mislila ta večer, je bilo obema znano, zato ni bilo treba izgubljeni besed.

To sta bili grlici, ki sta čepeli na strehi, to je bil Draš, ki je kakor grlici čepel nekje daleč v svetu na senu. In ne grlici in ne Draš najbrž niso mislili, kaj bo jutri.

Vračali sta se.

Nič divjega nista imeli na sebi. Poslej sta se prikazali celo podnevi, posedali na jablanah in prileteli na dvorišče. Gederjeva pa sta pohitela ven in se molče pomenkovala, da ju ne bi odgnala. Sprehajali sta se po dvorišču in iskali hrane. Te je bilo dovolj. Gederica je sama kjer koli natrosila prosa, da bi ga laže našli.

Da bi le bilo to poletje dolgo! Kajti dokler bo poletje, se bosta grlici vračali, brskali bosta po dvorišču, zvečer bosta pa sedli na streho. Lažja bo samota, lepše bo to skromno življenje.

Zgodnje jablane rumenijo. To so velika znamenja jeseni, ki je sicer še daleč, pa vendar že tako blizu. Otave padajo. Sonce je še vedno vroče, jutra pa so že hladna in noči so tako dolge, da se že lahko napiš, kdor seve lahko spi. Kdor pa je tak, kakor Gederjeva, ždi na postelji, in premišljuje. Razpreda misli, kakor pajek mrežo.

Grlic ne več pri hiši. Ves mesec po Draševem odhodu sta bili tu. Potem sta se začeli redkeje prikazovati, nista več spali na strehi. Privadili sta se gozdni mrakobi.

Potem prisije prvo pomladno omamno sonce; vozi se po sinjem nebu, kakor bi sporočalo, da bo poslej rednejši gost. Še pridejo vetrovi, še pride dež, toda zemlja kipi zmeraj bolj; že zeleni prva trava, že so nabrekli popki na drevju in breskve na podoknih kažejo, da ni več dolgo, ko bodo zacvetele.

Prebujajo se mušice in plešejo okoli hiše, otroci govorijo, da so videli metulja, lastovko, in na posled vzceto breskve.

To je očitno in dovolj veliko znamenje pomladi. Nič je ne bo več pregnalo. Kdor jo je dočakal, lahko gre na podokna posedet, lahko se greje na tem prelepem soncu in če mu vid ni opešal, lahko opazuje vse drobno živiljenje, ki se je prebudilo.

Ko vzveto breskve, ni več daleč prava, razkošna pomlad. Oblaki se zgoščujejo, sejejo dež na zemljo, zakrivajo sonce, trate se umivajo, zemlja še vedno kipi... in ko vse to preide, tedaj je žito že odgnalo prvo klasje, polno cvetja je povsod in celo jelše imajo že drobno, mastno lepljivo listje, dočim piskajo otroci na vrbine piščali.

Potem zapoje grlica v gozdu.

Drobna, enolična pesem, bolj otožna kakor vesela: gru—gru—.

»Grlice so tu.«

V človeškem srcu se je rodila tiha skromna želja, da bi prišle k hiši. Toda rodila se je tudi slutnja: pozabile so na ta dom. Saj res, zakaj naj bi se ga spominjale? Kaj jim je dal ta dom?

»Kaj pa, če priletijo sem?« je rekla Gederica.

Geder ni vedel, kaj bi odgovoril. Da so bile tu, to je bila resnica, in tiste so bile, ki jih je Draš vzgojil. Nikdar prej niso v tem gozdu pele, pele so v gozdovih zunaj vasi.

Potem se je grlica, ki je pela, primaknila bliže k hiši, na samo staro hruško je sedla. Gru—gru.

»Pojdi,« je prihitel Geder po ženo. »Na hruški je.«

Žena je odvrгла delo in stopila za možem. Geder je iztegnil roko in pokazal na hruško. Žena se je zazrla v smer iztegnjene roke. In res, na suhi veji, skoraj na vrhu sta sedeli grlici in ena je ne-nehno pela svoj gru—gru.

Geder je segel v žep po pipo, pokimal in dejal:

»Naši sta, to je jasno.«

Samota, ki je od jeseni do zdaj ležala v domu, se je nenadno umaknila. »Tu nekje bosta gnezdili,« je rekel Geder, »to ti rečem.«

»Pa pravimo,« je dejala Gederica, »da je ptica neumna žival in da je žival sploh neumna. Pa ni. Tudi ona se spominja, pozna človeka in ga ljubi in sovraži. — Bog ve, morda bi nama radi kaj povedali, kaj praviš?«

»Morda. Zakaj pa ne?«

»Pojdi no in prinesi prosa, bomo videli, ali pri-deta pobirat!«

Geder je moral po prosu. Ko ga je nasul po tleh, kajpak tako, da kokoši niso opazile, sta se umaknila, da se grlici ne bi preplašili.

Tokrat nista prišli, kar ju je močno užalostilo. Ko pa sta se na večer vrnila z dela, sta našla grlici na dvorišču. Pomešali sta se med kokoši in iskali zrnja. Obstala sta in se spogledala. Tih, zadovoljen in srečen nasmeh je preplaval njuna obraza.

»Tu sta.«

Da ju ne bi prestrašila, sta sedla na hlod ob plotu. Gledala sta ptici na dvorišču: drobni, za

spoznanje večji kot lani, sta drobili in se s kljuni dotikali zemlje.

Tedaj je Geder položil roko okoli ledij in ona, kakor da tega ni opazila, se ni ganila. Toda v očeh ji je sinilo nekaj, kakor daljni, lep spomin; kakor bi se bila prebudila mladost, žarka in vroča, polna strastne ljubezni. Ne, ta ni bila strastna, naspotno mirna, skromna, brezmejno odana ljubezen, ki zasije samo še v poznih letih, ko se je živiljenje nagnilo.

Nagnilo se je živiljenje, kakor se poletje nagne v jesen, jesen v zimo in srečen je, kdor je znal rešiti od vsega tega vsaj malo človeške topline.

Pomlad je zdaj zunaj, v živiljenju Gederjevih pa je jesen, toda lepa zadovoljiva jesen, ne s prevročim soncem in ne s prevelikimi mrazovi, jesen, ko se zgodi, da jablane, ki so že odvrgle sad, na novo vzcveto; ni mnogo cvetja, kakor v prvi pomladi, morda se pokaže en sam cvet ali samo majhen šop cvetja.

Gederjeva roka je obvisela na starem ubelem telesu Gederice in hotela priklicati nazaj dneve pred štiridesetimi leti in žarke, strastne noči. Štirideset let je šlo mimo, mnogo je bilo lepega, še več grenkega in težkega, telo je vzdržalo bedo, napore, in duša je prenesla razočaranje in mnoge bridkosti. Težko je bilo živiljenje, skoraj pretežko. In vendar ga človek ni mogel zasovražiti niti zavreči, ljubiti ga je moral, ker kaj drugega ni imel.

Ljubiti —.

Kdor je znal do šestinšestdesetega leta ohraniti trohico drobne, skromne ljubezni, je mnogo rešil v živiljenju.

Krive so grlice, kriva je ta prelepa pomlad, cvetje, vonj po cvetju, čisti zrak, ki prepaja večere, mehka, hladna rosa, ki lega na listje in travo, in zavest, da je človeku v živiljenju tako malo ponujano in dano, da bi bilo pretežko, če si ne bi ohranil vsaj malo ljubezni.

Spomini se prebujajo in segajo v najzgodnejša leta, kopicijo dejstvo na dejstvo in se ustavijo šele tu pri šestinšestdesetem letu, kjer se je pot močno zožila in kjer se bo tudi kmalu končala. Nedaleč od tod bo človek omahnil, ponesli ga bodo na vaško pokopališče z lesenimi križi in bo zamrl kakor bel oblak na pomladnem večernem obzorju, da bo nebo čisto, da ne bo zastiralo drobnih zvezd, ki hočejo nemoteno svetiti zemlji.

Tiho se prikrade misel na hčer in naposled še na Draša. Zato, ker je vse to sicer v nejasni zvezi, a vendar ne more biti prvega brez drugega. Svet je pogoltnil njuno hčer. Petindvajset let je tega in zdaj je čas, da se otrok vrne. Kličejo ga matrine molitve in kličejo ga očetove želje. Kaj pa, če je umrl? Če je umrl, je misel zastoj in molitev odveč. Ne glede na to pa ne molitev ne misel ne bosta zamrli, živeli bosta, dokler bo živel človek, ki bo nosil trpeče, želja polno srce.

Tudi Draš ni pozabljen in nikdar ne bo.

Kdo je bil Draš? Nič ne vesta o njem: prišel je, se ustavil za dober mesec in spet odšel. To je bilo vse. Prinesel je grlici in jih navezal na ta dom, da ga bosta poživiljali. Obudil je nekaj vselega v hiši, nekaj, kar je že davno dremalo. Obudil je tudi to drobno ljubezen, ki je že hotela umreti... Ali je bil Draš resnično bitje? Ali ni bil samo privid? Ali ni bil morda angel, poslan iz nebes? Njuna hči je umrla nekje v tujini, ko se je hotela vrniti, da bi poiskala starše in jih razveselila. Ni zmogla, prej je padla. Pa je zaprosila dobrega Boga, naj jima pošlje razvedrilo. In dobri Bog, ki pozna človeška srca, je poslal Draša z grlicama. Ko je Draš, ki ni bil resnično bitje, ki ni bil človek, izginitil, je naročil grlicama, naj prihajata in razveseljujeta stara, dobra človeka, stara Gederjeva.

Grlici prihajata.

Zleteli sta in sedli na staro hruško. In Gederjeva sta se zganila. Še so se srečale njune oči, nekaj mehkega, daljnega je živelo v njih, ne pročega, temveč samo toplega, lepega.

Gederica je stopila v kuhinjo, da pripravi večerjo, Geder pa v hlev. In med delom ni pozabil misliti na mnoge stvari.

Ko je opravil, je stopil proti stari hruški; sršeni so že utihnili. Geder je od daleč zrl po starem, debelem raskavem deblu, po vejah, ki jih je bilo več suhih, kakor zelenih; le pri deblu so pognale goste mladike, polne listja.

In tedaj mu je velika radost napolnila srce: v teh mladikah je zagledal skromno gnezdo iz drobnih vejic.

Saj se ne moti? Ne, ni bila prevara: to je grličje gnezdo.

Gederica ga je morala priti pogledat, vendar od daleč, da se grlici ne bi splašili.

In potem sta se vračala: kakor otroka sta se držala za roke, ne da bi spregovorila besedico. Saj ni bilo treba; človeško srce mnogo razume tudi brez besede.

III.

Beli oblaki plavajo nad Gederjevim domom, ki jih prinaša južna sapa, nebo je sinje, kakor cvet spominčic, ki zdaj najlepše cveto. Sršeni gnezdiijo v stari hruški in na stari hruški gnezdiita grlici. Bog vedi, morda nista tisti, ki ju je bil vzgojil Draš. Saj so vendar že menila leta; šle so pomladi, šla poletja, jeseni in zime. In Gederjeva sta učakala sedemdeseto leto.

Življenje v teh letih se ne spreminja več in nič več ga ne vznemirja, nič ne posega vanj, kar bi bilo treba kdaj pozneje pozabljati; čudovit mir je razlit nad njim, lahko bi celo rekel: tiha, svetu nepozabna sreča leži nad to skromno, revno hišo.

Lepo mirno je minilo to življenje — posvečeno delu, potem spet spominom na hčer, na Draša, na

Pozna jesen ob Gradaščici. Zadaj Trnovska cerkev, kjer je pesnik Prešeren prvič srečal svojo neusojeno ljubezen — Primičevo Julijo

grlice in na stotero drugih stvari, prepojeno z večno, skoraj mučno samoto, s prebiranjem jagod na molku in poljubljanjem križca, z neizbežnim premišljevanjem o stvareh, ki si jih mora človek v teh letih pojasniti in ki mu jih nista pojasnila ne svet ne župnik.

Vse je bilo dobro —, treba je samo še počakati, da se spomni smrt. Že dolgo čepi v hiši; ne mudi se ji sicer, vendar se bo zdaj že zganila. Rože odcvetejo in seme dozori, sadje dozori na jablanah in listje odpade, postara se hrast in se posuši. Življenje ima svoj konec. Razlije in spoji se s svetom, kakor se mrak prelevi v noč: nikjer ni prave meje med njima.

Čemu še živeti —, kar ima priti, ne bo več tako veselo in lepo. Res, beda ju je spremljala

sedemdeset let. Sedemdeset let sta se upirala, ker sta ljubila to življenje, čeprav še tako revno in težko, ker sta ljubila zemljo, pomladi, dež, sonce in sinje nebo in ljubila otroka, ljubila nepoznana mladega potepuha in ljubila drobni grlici, ki se poslej vračata vsako leto.

Zdaj postaja telo okorno, trdo.

Gederica občuduje moža; mora si spet in spet priznati, da je v življenju mnogo več pregaral kot ona. Pa je še čvrst, še vedno hodi na delo k sosedom in po vasi, da prisluži za vsakdanje skromno življenje. Povrhu še doma vse opravi.

Njo pa tare naduha. Poleti še gre, ko sedi v senci, le pozimi je neznosno. Nekaj ji ždi na prsih, tišči, da ne more dihati. Mora si včasih odpreti okno, da lovi čistejši zrak.

In vid ji je opešal.

Saj nikdar ni imela posebno zdravih oči, videla je slabo, in že leta in leta ji mora on vdehati konec v šivanko. Vendar je doslej še nekako šlo: videla je vsaj hoditi in opravljati delo doma, kadar moža ni bilo. Zdaj se je pa sinje nebo popolnoma odmaknilo, odmaknilo se je cvetje na jablanah, odmaknile so se grlice, vse se je obdalo s sivo, neprozorno meglo. Predmeti so sicer okoli nje, kakor so bili nekoč, vendar jih spoznava samo s tipom. Tudi ptice še pojo, toda ona jih samo sliši in cvetje razpoznava po prijetnem, močnem vonju. Samo sence so okoli nje in te spoznava le tedaj, kadar se premikajo. Vse ji mora mož povedati in opisati: še gnezditja grlici na hruški; spet bodo odgojile nov rod mladičev. Če pogineta stari na poti na jug, se bodo pa mlade vrnile.

Tudi zdaj je ta svet lep, čeprav se je tako obdal s sivo meglo. Še živi, doznava ga po glasu: vse poje okoli nje, brenči, otroci kričijo nekje in prepevajo, lajež psov odmeva v gozdu, race po dvorišču hepajo vsak večer, gosi se spreletavajo in petelin je zletel na plot, spokal s krili in zapel.

Lepo je bilo življenje; vendar zdaj nima več pomena premišljati o njem. Smrt, ki že dolga leta tiho in vdano čepi za durmi, se bo vsak čas dvignila in rekla, da je že čas za odhod.

Poleg tega še vedno ni umrla misel na otroka. Če res kraljuje nad sinjim nebesnim svodom dobri Bog, tedaj je moral uslišati molitev tisočerih noči, ki jih je Gederica neprenehoma in z brezupno vztrajnostjo pošiljala k njemu za vrnitev svojega otroka, za eno samo veliko radost v življenju.

Potem je nekega dne obstal pri hiši poštar.

Pri Gederjevih ni imel nikdar opravka. Nihče ni pisal in tudi sama nista nikdar nikomur pisala.

Prinesel je lep, skoraj velik zavoj.

»To ne bo za naju,« je rekel Geder, ko mu je poštar dal podpisati nakaznico.

»Kakor da bi ne bili vi Geder Jožef,« se je nasmehnil poštar.

»Geder Jožef sem že, vendar nimam na svetu nikogar, ki bi mi poslal kaj dobrega. Zlega mi pa zdaj ni treba.« Pa je le moral podpisati in zavoj je ostal pri njem. Žena ga je potežkala in otipala.

»Bog ve, kaj je notri.«

»Menim, da bi bilo dobro počakati nekaj dni. Ne glede na to, da je res prišel na moje ime. In če se nihče ne oglasi, ga odpreva in pogledava.«

Pred večerom sta zavoj le odprla. Geder je namršil obrvi: v njem je bilo lepo, drago blago za možko in žensko obleko. »Saj sem vedel, da ni za naju.« Kljub temu je dalje razkladal. Glej, črna svilena ruta za ženo.

»Če je to zame,« je rekla Gederica, »mi jo boš privezal ko bom mrtva. In hvala lepa, kdor mi je poslal. Bog naj mu povrne.«

Veliko bogastvo je ležalo na mizi. Ne, kaj takega ni Geder nikdar pričakoval. Vendar mora biti kje kakšno sporočilo: od kod in za koga! — Res je bilo: na dnu lesenega zaboja je ležal pisemski ovitek, zaprt in brez napisa.

Odprl ga je in zdaj mu je obležalo v roki nekaj fotografij in pismo. Ozrl se je po podobah: predstavljale so žensko, lepo oblečeno, mestno, skoraj bogato. Ena jo je kazala v dvajsetem letu in po tej je Geder prepoznal svojo hčer. Skalile so se mu oči, potem se je ozrl po ženi, ki je sicer mirno, vendar željno pričakovala, kaj ji bo razodel. Nato mu je pogled obvisel spet na podobi: lepo oblečeno dekle v svileni, čudni obleki z izredno kratkim, košatim belim krilom, z golimi rokami in gornji del telesa je bil le za silo pokrit. Desno roko je iztegnila nekam za uho in za glavo, levo pa od sebe, kakor bi se hotela braniti; tudi telo je bilo nagnjeno, stala pa je na prstih, in to je spet kazalo, kakor da bi hotela plesati. Toda obraz je bil vendar obraz Gederjeve Mankice, to je bilo brez dvoma.

Vzel je drugo podobo: ta je kazala starejšo gospo, oblečeno v dolg plašč s klobukom na glavi. Na rokah rokavice. Tudi to je bila Mankica. Obraz se je sicer postaral, poteze pa so ostale.

Na tretji je bila Mankica oblečena v črno, svileno obleko. Sedela je, kakor da je utrujena. Rahel nasmeh ji je ležal na ustnih; roke so počivale v naročju in levica je držala eno samo rožo, vrtnico, ki se je bohotno razcvela.

»Mankica nama pošilja,« je naposled izgrgal Geder. Nekaj čudnega ga je navdalo.

Ana se je zganila, kakor da bi hotela vstati; pa ni, samo roko je iztegnila proti možu. Roka je drhtela.

»Kaj ni pisma notri?« Nekaj se ji je utrgalo v grlu.

»Je.«

»Beri vendar, kaj piše.«

»Podobe sem gledal; njene podobe. Tri nama je poslala.«

»Pa mi ne poveš, samo gledaš. Kakšna pa je!«
»Gospa je, to lahko rečem. Ah moj Bog, kako je oblečena. Ne dobiš je take tu v bližnjem mestu! Vsa je v svili.«

Žena je posegla po podobah in jih s prsti pobožala. Potem je vzela drugo za drugo k sebi in jo poljubila, kakor je v dolgih zimskih samotnih nočeh poljubljala križec na molku, z isto strastjo in z isto ljubeznijo.

»Da bi samo za minuto mogla gledati,« je rekla naposled. Vodene, mrtve oči, ki niso videle ne sonca ne neba, so se vpile v podobo: megla je bila v njej, neprodorna in gosta. Potem so se oči napolnile s solzami.

»Beri, kaj nama piše.«

Geder je razgrnil pismo. Drobne vrstice so se vrstile druga za drugo, skrivnostne, pa tako mi-kavne, da ni mogel odmakniti pogleda od njih. Potem se je opravičil: »Najprej preberem sam, da se privadam, tako drobno je, da ne morem takoj naglas.«

Žena je negibno sedela, strastno držala s prsti podobe, in čakala.

Geder je bral: Mankica ju pozdravlja, pošilja jima majhen dar, tudi nekaj denarja jima pošlje, da si bosta kaj privoščila. Nje pa ne bo več domov: bolna leži in zdravnik je rekel, da vzdrži morda samo še nekaj ur. Če je lepo zdaj doma — spomladi? Kako sta: ali še živita, ali sta zdrava? Ali kaj mislita na njo, ali sta ji oprostila, da je nikdar ni bilo domov? Po svetu je bila, hotela se je vrniti bogata, da bi lepo živeli. Zdaj se je vračala, pa je opešala. In ne more dalje. Ko bosta vse to sprejela, nje ne bo več. Še: naj ji oprostita, naj ne bosta huda nanjo. Rada ju je imela in samo še k njima si je želela.

Gederju je klonila glava na mizo. Zgrnil se je svet — izgubil je svoj pomen, tudi življenje je zgubilo pomen. Vse okoli njega je bilo mrtvo.

»Ali še nisi prebral?«

Zganil se je in zavedel: »Sem, prav zdaj sem končal.« Zadušil je v sebi bolečino.

»Potem beri, da slišim, kaj nama piše.«

In Geder je bral, bral je veliko, lepo, čudovito pismo: Dragi moji starši. Začel je, kakor se začnejo kmečka pisma, s pozdravom v Marijinem imenu. Potem je nadaljeval, kako je Mankica zdrava, kako se ji dobro godi; zdaj jima pošilja majhen dar, toda poslala bo več; ne, rajši bo sama prinesla, ker se odpravlja domov. Obogatela je, mnogo denarja ima, nekaj ga jima pošilja in ga bosta vsak čas dobila po pošti. Ko se pa vrne, bo kupila zemljo in hišo bodo dali zidati, in nič jima ne bo treba delati; samo posedala bosta v senci. Tudi ona ne bo delala. Najela bo hlapca in deklo, ker je zdaj prišel čas za nje, da si odpočijejo. — Potem je spraševala po njunem zdravju, se pohvalila spet in spet, da je zdrava in stokrat je prosila, naj ji oprostita.

Obvestilo raznim glasbenim ustanovam, društvom itd. Najrazličnejše polke, marše, valčke navadne in koncertne lahko dobite v originalnem izvodu. V sporazumu z avtorico lahko priredite skladbe za najrazličnejše glasbene zasedbe. Te skladbe niso bile še nikjer izvajane. Interesenti naj pišejo na direktni naslov komponistke: Slavica Zavrl, Ljubljana, Postojnska ulica 14, ali pa Slovenski izseljenski matici.

PRISPEVKI ZA MATICO

Jaklič Margareta 5 dol., Svete Joseph 5 dol., Ana Krainc 1.50 dol., Cvilkovic M. 1 dol., Marcelja Joseph 2 dol., Prijatelj Louis 1 dol., Klune Frank 1 dol., Tivoli Imports 1 dol., Znidaršič Apolonija in Mary Breznik 300 frs, Društvo sv. Barbare Holandija 25 guld., Mihelčič Pavla 1 DM, Fred Sartori 3.000 din, Joe Šepec in Joe Balkovec, Kirkland Lake, Ont. Canada vsak po 1 dol., Anton Mejovšek, Francija 400 frs.

Popravki iz št. 10 Prispevki za matico: 2100 frs, ki jih je prinesel rojak Planinc, je osebno darilo rojaka Adolfa Gaberja iz Creutzwalda, rojak Jože Planinc pa je prispeval za matico 2700 frs. Rojaki na vlaku iz Metza v Ljubljano so nabrali za darilo Matici 20.000 frs. Denar je izročil rojak Franc Zaje. Znesek 700 frs, ki jih je izročil rojak Černigoj, sta po rojaku Grčarju prispevala rojaka Franc Podobnik in Anton Gorenc. Iskrena hvala!

»Moj Bog,« je tiho jokala mati. »Kaj ji naj oprostim? Le ona naj nama oprost, ker nisva imela več, da bi ji dala, in ji ne bi bilo treba po svetu.«

Geder je še vedno sedel za mizo. Ko je prebral, si je obrisal razorano blede čelo in si popravil bele, mehke lase. Obrisal si je oči in zdaj je moral biti pripravljen na pogovor. Žena je obnavljala pismo in spet in spet spraševala za vsako stvar.

»Saj sem vedno rekla, da mora priti. Trideset let že molim k Bogu, naj jo vrne, pa me ne bi uslišal!«

Geder je kimal.

»Pa da je bogata! Moj Bog! Kako si je vedno želela, da bi se nam bolje godilo, da ne bi živeli do smrti v revščini. In lej jo: izpolnilo se ji je. Vem, da je sama tudi molila. Bog da vse samo dobrim, ponižnim ljudem, ki ga ljubijo. Ne da takoj, ko ga zaprosiš. Treba je prositi trideset, štirideset let, potem izpolni vse.«

Pomladno sonce pada v sobo skozi majhna okna: dve svetli štirikotni lisi ležita na prstenih tleh, muhe brenče nekam neprijetno, zunaj na stari hruški pa poje grlica. Samica sedi na jajcih in vsak čas se bo izlegel mlad, nov zarod.

Gru-gru.

VREČICA SLOVENSKE ZEMLJE

(Zgodbica je iz knjige »Se pomnite, tovariši!«, kjer so zbrani spomini slovenske mladine na čas osvobodilne borbe)

V juliju 1941 so nas Nemci izgnali v Srbijo. Med nami je bil tudi star kmet iz Marije Snežne v Slovenskih goricah. Bil je sam, družina je ostala doma. Srepa je gledal nadute Švabe, ki so spremeljali naš transport.

V Srbiji so ga dodelili na delo srbskemu kmetu daleč od nas v neko samotno vasico. Nekoč je prispelo k nam zanj pismo od njegove družine. Ko je prišel, smo ga obstopili in napeto čakali, da nam pove, kaj mu pišejo. Z glasom, ki se je tresel od razburjenja, je dejal: »Vesti so slabe. Sporočajo mi, da so oplenili moj dom in ga zažgali.« Ves razburjen je nato skoraj kričal: »Domačijo so uničili, družino odgnali, slovenske zemlje pa ne bodo mogli uničiti. Čeprav se več ne vrnem domov, imam pa le grudico slovenske zemlje, ki me je hranila in ki mi je nikdar nihče ne more vzeti.«

Razgalil si je prsi in pokazal majhno vrečico, ki mu je visela okrog vratu. Z zgaranimi rokami jo je pritiskal k prsim in dve grenki, debeli solzi sta se potočili po njegovem izmučenem obrazu.

Uroš Miklavžič, 3. razr. gimnazije
v Mariboru

Slovensko	English	Français	Deutsch
julij	July	juillet	Juli
Nemec	the German	l'Allemand	der Deutsche
izgnati	to expel	deplacer de force	aussiedeln
star	old	vieux	alt
kmet	a farmer	un paysan	ein Bauer
sam	alone	seul	allein
družina	the family	la famille	die Familie
srepa gledati	to stare	regarder fixement	stieren
daleč	far	loin	fern
samoten	lonely	solitaire	einsam
vasica	a hamlet	un hameau	ein Dörfchen
pismo	a letter	une lettre	ein Brief
pisati	to write	écrire	schreiben
opleniti	to sack	saccager	ausplündern
dom	the home	la maison	das Heim
zažgati	to burn	brûler	verbrennen
uničiti	to destroy	détruire	vernichten
odgnati	to drive away	expulser	vertreiben
slovenski	Slovene	slovène	slowenisch
zemlja	the earth	la terre	die Erde
domov	home	au pays	heim
grudica	a little clod	une petite glèbe	eine kleine Erdscholle
hraniti	to support	nourrir	ernähren
prsi	the bosom	la poitrine	die Brust
vrat	the neck	le cou	der Hals
solza	the tear	la larme	die Träne
obraz	the face	la face	das Gesicht

V DRAVOGRADU

Elektrarna Dravograd

znatno prispeva
s proizvodnjo
električne energije
k elektrifikaciji
in industrializaciji
LR Slovenije

Vse bralce »Rodne grude«
in Slovenskega
izseljenskega koledarja,
posebno pa izseljence
pozdravlja

KOLEKTIV
ELEKTRARNE
DRAVOGRAD

TOVARNA
TRIKOTAŽNEGA
PERILA

Pletenina

Ljubljana

ZALOŠKA CESTA 14

TOVARNA KLEJA

Ljubljana, Šmartinska 50

JUGOSLAVIJA

ustanovljena leta 1882

nudi za izvoz svoje proizvode

KOSTNI KLEJ ZNAMKE „MAČEK“ V BISERIH

Kvaliteta: svetle barve, viskoznost pri 30°C
2,2—2,7° Engl.

KOŽNI KLEJ EXTRA IN ULTRA

Kvaliteta: svetla barva, zmleti,
viskoznost pri 40°C 6—18 Engl.

RAZKLEJENO KOSTNO MOKO ZA KRMILO

Kvaliteta: fino mleta, vsebina 28—32% fosfornih
kisljin in 0,8—1% dušika. Vlaga do 7%

SUROVO KOSTNO MOKO

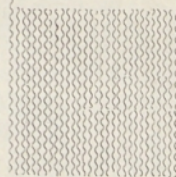
Kvaliteta: temne barve, v zrnih,
vsebina 14—15% fosforne kisline in 4% dušika

ROŽEVINO

prazne parklje, rogove in kopita
očiščene in brez primesi, osušene

izdeluje
vse vrste
trikotažnih
izdelkov
iz sintetičnih
vlaken in rayona,
volne in bombaža

Prepričajte se
o bogati izbiri,
kvaliteti
in zmernih cenah
naših proizvodov
in zadovoljni
boste

Putnik Slovenija

največje turistično
in avtobusno
podjetje
v Jugoslaviji

poznano doslej
pod tem imenom

se je 1. oktobra
preimenovalo v

Turistično in avtobusno podjetje

»KOMPAS«

(ex »Putnik Slovenija«)

Sedež generalne direkcije podjetja je še vedno
V LJUBLJANI, TITOVA CESTA 12

poslovalnice pa v Ljubljani, Mariboru, Celju, Postojni,
Kopru, Sežani, Bledu, Opatiji, Zagrebu, Makarski,
Dubrovniku, Šentilju, Fernetičih pri Sežani
in Novi Gorici (Rožna dolina)

Sodelujemo z nad 900 potovalnimi uradi po vsem svetu,
med njimi s številnimi v Severni in Južni Ameriki

*V letu 1960 bomo priredili
številna potovanja po Jugoslaviji,
ki so namenjena za slovenske
rojake, ki pridejo na obisk
v Jugoslavijo*

